

Kasım - Aralık 2020

ISSN: 1306 - 3731

Fiyatı : 10 TL

15.
YIL

Akpınar

90.
SAYI

KÜLTÜR SANAT VE EDEBİYAT DERGİSİ

Kuruluş T. : 01.01.2006

Kurucusu : İsmail ÖZMEL

ÖMER SEYFETTİN ÖZEL SAYISI

Prof. Dr. İnci Enginün (Söyleşi)

İsmail ÖZMEL

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN

Songül ÖZEL

Yaşar ÇAĞBAYIR

M. Nihat MALKOÇ

İzzet IRMAK

İsmail TERZİOĞLU

Şakir MÜSALLİ

Akpınar

15.
YIL

akpinardergisi.com

SAHİBİ ve GENEL YAYIN YÖNETMENİ

İsmail ÖZMEL

ismailozmel@hotmail.com

YAYIN KURULU

İsmail ÖZMEL

Nevzat TOPAL

Murat SOYAK

DANIŞMA KURULU (HAKEM HEYETİ)

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU (Selçuk Üniversitesi Em.Ö.Ü.)

Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Pervin ÇAPAN (Muğla Üniversitesi)

Prof. Dr. Nedim BAKIRCI (Niğde Üniversitesi)

YAZIŞMA VE YÖNETİM YERİ

Yeni Çarşı İş Merkezi B Blok Nu. 1/5 NİĞDE

Telefon: 0.388 213 12 50 Belgegeçer: 0.388 233 35 45

ABONE ÜCRETİ

Tanesi : 10 TL

Yıllık Abone Bedeli: 70 TL

Resmî Abone Bedeli: 150 TL

Yurtdışı Abone Bedeli: 50 Avro

Posta Çeki: 5145515 (İsmail ÖZMEL)

Banka Hesap No : Yapı Kredi Niğde Şubesi

Iban : TR83 0006 7010 0000 0061 2945 53

GRAFİK - TASARIM

BASIM YERİ

KARAN OFSET

İlhanlı Mah. Aydınlık Cad. 95/ A • NİĞDE

Tel: 0.388 233 66 22 • Belgegeçer: 0.388 233 88 11

Dergiye gönderilen yazı ve şiirler basılsın basılmasın geri verilmez. Yayınlanması istenen yazıların el-mek adresimize gönderilmesi gerekmektedir. Dergimizde yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazı ve şiirlere ücret ödenmez. Yayın kurulu gerekli gördüğünde yazılarda değişiklik yapabilir.

İÇİNDEKİLER

- 3 PROF. DR. İNCİ ENGİNÜN'LE SÖYLEŞİ
Ömer Seyfettin'i de KONUŞTUK
İsmail ÖZMEL
- 7 ÖMER SEYFETTİN'İN YENİ LİSAN MAKALÉSİNDEN
YENİ NESLİN KELİME ZENGİNLİĞİNE
İsmail ÖZMEL
- 12 ÖMER SEYFETTİN: MASALDAN HİKÂYEYE
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU
- 19 ÖMER SEYFETTİN'DE TURANCILIK DÜŞÜNCESİ
Prof. Dr. Nurullah ÇETİN
- 24 ÖMER SEYFETTİN HAKKINDA BİLGİ
Songül ÖZEL
- 36 "YENİ LİSAN"IN yani KONUŞULAN TÜRKÇENİN
EDEBİYAT ve BİLİM DİLİ OLUŞ MÜCADELESİNDE
ÖMER SEYFETTİN
Yaşar ÇAĞBAYIR
- 45 TÜRK HİKÂYECİLİĞİNİN YÜZ AKI:
ÖMER SEYFEDDİN
M.Nihat MALKOÇ
- 48 ÇAĞIN DİYETİ
(Ömer Seyfettin'in Bir Hikâyesi Üzerine)
İzzet IRMAK
- 49 ÖMER SEYFETTİN'İN
"TÜRK ÜLKÜSÜ" KİTABI YAYINLANDI
İsmail TERZİOĞLU
- 50 ÖYKÜ:
TEMmuz SICAĞI
Şakir MUSALLİ
- 51 NİĞDE ESKİ VALİSİ
REFİK ARSLAN ÖZTÜRK'Ü KAYBETTİK

Sevgili Akpınar Okuyucuları,

**TÜRK EDEBİYATININ
ÇIĞIR AÇAN ÖNCÜLERİNDEN
ÖMER SEYFETTİN**

İSMAİL ÖZMEL

Türk edebiyatı bugün zenginliği, genişliği ve derinliği ile göz dolduran bir noktayı yakalamışsa, bunda temellerinin sağlam bir zemine oturmuş olmasının çok önemli bir payı vardır. Yazı dili ile konuşma dilinin birleşmesi, yazılanların Türk halkının anlayacağı bir muhtevada yazılması, Türkçenin kendi dilbilgisi kuralları ile yazılması gibi aşamaların yaşanması gerekiyordu. Türkçenin kendine gelişi ve kendisini tekrar bulması Ömer Seyfettin'in öncülüğünde başlamış ve dönemin düşünen, mukayese eden aydınlarının gayretleriyle Türkçe bugün göz dolduran, gönül doyuran bir noktaya gelmiştir.

Geceyi gündüz eder rüya gibi bir güzel.

Ömer Seyfettin de Türkçe'nin gecesini gündüz eden

Bir güzel insan, bir güzel kalem. Akpınar bu sayısı ile onu anıyor, anlamaya ve anlatmaya çalışıyor.

Bu sayıya:

Prof. Dr. İnci Enginün'le yaptığımız söyleşi ile başlıyoruz. Edebiyatla ve Ömer Seyfettin'le ilgili sorularımıza verdikleri cevapları sanırım zevkle okuyacaksınız. İsmail Özmel, "Yeni Lisan Makalesinden Yeni Neslin Kelime Zenginliğine", Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, "Ömer Seyfettin: Masaldan Hikayeye", Prof. Dr. Nurullah Çetin, "Ömer Seyfettin'de Turancılık düşüncesi", Songül Özel, "Ömer Seyfettin Hakkında Bilgi ve Diyet hikayesi", Yaşar Çağbayır, "Yeni Lisan'ın yani Konuşulan Türkçenin Edebiyat ve Bilim Dili Oluş Mücadelesinde Ömer Seyfettin",

M. Nihat Malkoç, "Türk Hikayeciliğinin Yüz Akı: Ömer Seyfettin",

İzzet Irmak, "Çağın Diyeti ", İsmail Terzioğlu, "Ömer Seyfettin'in Türk Ülküsü kitabı yayınlandı", yazıları ile Şakir Musallı'nın "Temmuz Sıcağı" başlıklı öyküsünü ilgiyle ve zevkle okuyacağınıza inanıyoruz.

"Niğde eski Valisi Refik Arslan Öztürk'ü kaybettik " haberimizi de bu sayımızda bulacaksınız.

Ömer Seyfettin'i saygıyla ve sevgiyle anıyoruz.

Yeni sayılarda buluşmak dileği ile sağlıklı kalın, hoşça kalın.

PROF. DR. İNCİ ENGİNÜN'LE SÖYLEŞİ

Ömer Seyfettin'i de KONUŞTUK

İsmail ÖZMEL

İsmail Özmel:

1-Edebiyata ve yazarlığa ilginiz ne zaman başladı? İlk yazınızın veya şiirinizin yayınlandığı yayın organını hatırlıyor musunuz?

İnci Enginün:

Kitap okunan bir evde büyüdüm. Babam bana her akşam bir gazetenin başmakalesini okutur ve yanlış telaffuz ettiğim her kelimeyi düzeltirdi. Doğrusu çok cazip değildi bu. Onun için hafta sonunda eve gelen mizah dergisini, Siska Dayı ile Tombul Teyze'nin maceralarını okumaktan çok hoşlanırdım. Ancak lise yıllarında geniş olarak okumayı öğrendim ve bütün Fransız klasiklerini okudum. Bunun çok yararlı bir zemin teşkil etmiş olduğunu sonraki yıllarda iyice anladım. Sonra da küçük hikâyeler çevirdim. Bunlardan William Faulkner ile Eudora Welty'den yaptığım birer çeviri Varlık dergisinde yayımlandı. Bu günler benim çok mutlu olduğum günlerdi. Ondan sonra ne okuyacağıma rahatça karar verdim. Doktora çalışmamın Shakespeare üzerinde olması da zeminimi kuvvetlendirdi. İnsan başta kötü

eserlerle karşılaşınca, onlara hakları olmayan paye vermekten çekinmiyor. Fakat iyi eserler öyle değil. Onlar ömür boyu yol gösterici oluyor.

2- Bir yazar ve edebiyat araştırmacısı olarak, mesleği icra ederken, hangi zorluklarla karşılaştınız? Kütüphanelerimiz araştırmacıların istifadesine ne kadar cevap verebiliyor?

Zorluklar, her mesleğe girenin karşılaştıklarından farklı değildi her halde. Bugünle kıyaslayınca kütüphanelerimiz, çeşitli imkânsızlıkla savaşıyorlardı. Elemanları azdı, mekânlar tozlu, soğuk, karanlıktı.

Metinleri el yazımızla kopya etmemiz gerekiyordu. Fakat kütüphaneciler anlayışlı ve yardımseverdiler. Bize daktilolarımızı kullanabileceğimiz mekânlar verdiler, çalışmalarımızı kolaylaştırdılar. İnsan yaptığı işi sevince işler kolaylaşır. Hele aradan zaman geçince zorluklar unutulur, hep mutluluk anları hatırlanır.

3-Tanımak imkânı bulduğunuz şair, yazar ve araştırmacılardan bahseder misiniz? Onlarla ilgili bazı anılarınızı paylaşır mısınız?

Babamın arkadaşlarından Orhan Hançerlioğlu ve Faruk Nafiz Çamlıbel genç yaşta tanıdığım, çok saygı duyduğum sanatçılardı. Daha sonra onlara Mehmet Kaplan'ın arkadaşları veya tanıdıkları da katıldı. Bazı basın mensupları, gazeteciler de dostlarım arasına girdi, cazip ama bazan hayli yadırgadığım şahsiyetlerle tanışmama yol açtı. Nezihe Araz, Hakkı Devrim ve Hisar dergisi yazarlarını da tanıdım. Tiyatroya olan ilgim birçok tiyatro yazarı, yönetmeni ve oyuncusuyla da tanışmamı mümkün kıldı. Özellikle Turan Oflazoğlu ve ailesiyle uzun yıllar süren dostluğumuzun çok besleyici olduğunu ve hayatımı renklendirdiğini belirtmeliyim.

4-Türk Edebiyatında Ömer Seyfettin'in yeri hakkında neler söylersiniz? Hikayeciliğimizin üstadı, öncüsü diyebilir miyiz?

Ömer Seyfettin özel bir yere sahiptir. Onun afacan bir çocuğu andıran çıkışları, hikâyelerinin etkileri unutulmaz. O ilk okudum kitaplarıyla beni avlamıştı. Sonra gerçek bir hikâye yazarı olduğunu fark ettim. Hele dili. Bütün o ünlü adların arasında gencecik Ömer Seyfettin bir Don Kişot gibi hepsine saldırıyordu. Arkasında Türkçeye sahip çıkan milyonların varlığını hissederek. Hikâyeciliğimizin şüphesiz ki öncüsüdür.

5-Ömer Seyfettin Yeni Lisan makalesi bugün de faydalanılacak bir kaynak olarak görülebilir mi?

Evet görülebilir. Nedense yazı dilimiz çok çabuk kirlenmeye hazır. Her moda, her değişiklik Türkçeyi bir tarafından kemiriyor. "Yeni Lisan"ı daha sık okursak belki atalarımızın Arapça ve Farsçanın baskısına nasıl maruz kaldıklarını daha iyi anlayabilir ve günümüzde de benzeri etkilerden kurtulmayı umabiliriz. Bu kirliliğe aldıkları eğitim dolayısıyla Latince, veya iyi bildikleri bir yabancı dil vasıtasıyla katılan seçkin meslek mensuplarının katkıları çok fazla. Uzmanlaşmanın insanı anadilinden uzaklaştırmasını anlamıyorum.

6-Arapça ve farsça dil kurallarının Türkçe üzerindeki baskılarını sona erdirmek konusunda Ömer Seyfettin çığırını takip edenler bugün hangi noktadalar?

Ömer Seyfettin'in son çağrısı yaptığı, yanılırları işaret ettiği noktalar, Tanzimat'tan sonra dil çalışmalarının da etkisi ile asrın başında artık yolunu bulmuştu. Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati'nin etkisi de azalmıştı. Hatta bu hareketlerin içinde bulunanlar bile sonradan Ömer Seyfettin'in çağrısına koşmuşlardı. Elbette Ömer Seyfettin'in çağrısının dayadığı ideoloji Türkçülüktü. Türkiye Cumhuriyeti devletinin kurulması bu ideolojinin hedefiydi.

Ancak günümüzde her nesil kendisinden öncekilerden farklı olmak istediği için bazı Farsça terkiplerin hortlatılmaya çalışıldığı görülmektedir. Çok yararlı, zevkli bazı televizyon programlarının Farsça tamlamalı adlarıyla anılması, garip bir moda gibi görünüyor. Bir yandan bazı moda veya hasret ile eskiyi tazelemek isteyenler, bir yandan güçlenen teknolojik yenilikler Türkçeyi boğmaktadır. Sanırım bu konuyu yeniden ele almak gerekecek.

7-Ömer Seyfettin konusunda araştırmalarınızın olduğunu biliyoruz. Bu çalışmalar hakkında ne söylersiniz?

Çeşitli tarihlerde Ömer Seyfettin hakkında yazılar yazdım, çalışanları teşvikten geri durmadım. Bugün Ömer Seyfettin'in ne kadar çok sevildiğini görmekten mutluyum. Ama bizim alanda "tamamladım, bitti" demek imkânsız. Bu yıl Ömer Seyfettin'e farklı açılardan da

bakmaya çalıştım. Onun hakkında daha yapılması gereken çok çalışma var. Gençler eserlerini okurken sanırım Ömer Seyfettin'i yeni baştan keşfedecekler.

8-Ömer Seyfettin konusunda yapılan araştırmalar ve yapılan yayınlara daha neler ilave olunabilir? Eksikliğini hissettiğiniz konular var mıdır?

Ömer Seyfettin'i günümüzün bir yazarı gibi görmemek mümkün mü? Onu her yaş kümesi için yeniden neşretmek, çocukların kolaylıkla ulaşacakları resimli kitaplar hazırlamak gerekir. Ayrıca onun da bir sözlüğünün yapılması gerekli. Bir dilci arkadaş bu işe talipti. İnşallah tamamlar. Bu sayede hem eleştirdiği hem de üslubunun malzemesini, çok sevdiğini söylediği türkiyetlerle birlikte görmek, sanırım işimize yarar. Ömer Seyfettin konusuyla ilgilenen her araştırmacının eminim düşüncesinden geçen birçok başka konu da vardır.

9-Feyz ve ilham aldığınız yazarlar, eleştirmenler varsa onlardan bahseder misiniz?

Her konuştuğum kişiden bir şeyler öğrendim. Bu serüvene babamla başladım. İlk çevrem de onun arkadaşları oldu. Sonra okullardaki öğretmenlerim bana birçok şey öğrettiler. Üniversitedeki hocalarımızdan Mehmet Kaplan, Ali Nihad Tarlan, Ahmet Caferoğlu başta olmak üzere, sadece ilgilendiğim konularda değil, hocalık ve insanlık açısından da çok şey

öğrendim. Öğrenmek sadece olumlu alanlarda değildir. Bazı kişilerden de onlar gibi olmamayı öğrendim.

Eğitim dışında çok etkilendiğim eleştirmen Nurullah Ataç oldu. Onu gazete ve dergi sütunlarında bulduktan sonra döne döne okudum. Ataç kişiye kendi kişiliğini korumasını öğütleyen biridir. Onun yazılarını okurken bilgisine hayran kaldım. Şahsiyetini ortaya koymaktan çekinmemesine de. Hâlâ da onu okur ve bütün yazılarının bütünüyle toplanmamasına hayıflanırım. Elbette gençliğimde ilk karşılaştığım Varlık dergisine de ayrı bir yakınlığım bulunmaktadır. Kısacası bütün matbuata minnettarım.

10- Genç akademisyen, şair ve yazarlara; daha verimli olmaları için; neleri tavsiye edersiniz?

Bizim gençliğimizde aylar belki yıllarca uğraşarak elde edebildiğimiz verilere, şimdi gençler günümüzün teknik imkânlarıyla birkaç dakika içinde ulaşabiliyorlar. Bu müthiş bir zaman tasarrufu. Ancak kısa yol bazı ayrıntıların görülmesini imkânsızlaştırıyor. Bu da gençler açısından ciddi bir kayıp oluşturuyor. Biz her şeyi elimizle yazardık, yazmak hafızayı daha çok çalıştırıyor.

Şimdi gençlerin yeni hazırladıkları bir konuya bile yeterince hâkim olamadıkları görülüyor.

Bir mesleği seçerken onun şartlarını yerine getirmek gerekir. Yabancı dil bilmek bunların başında gelir. Bu dili o dilde yazılmış eserleri okuyacak anlayacak kadar bilmek gerekir. Gençler bu noktayı sadece sınav geçmek olarak yorumladıklarından, maalesef, bu eksikliği ömür boyu tamamlayamıyorlar. Ama inanılmaz bir öz güvenleri var. Bilmedikleri dilin nice kelimesini kullanmaktan hiç çekinmiyorlar, hatta hayli mekanik bir sınavı, o dili bilmek sanarak, bazı yabancı terim ve kelimelerin anlamlarıyla bile oynamaktan onlara yeni yorumlar getirmekten çekinmiyorlar.

Gençler kendi aralarında konuşup tartışmıyor. Aynı yerde çalışıyorlar ama ortak konularını konuşmuyorlar. Bu büyük bir eksikliktir. Kendilerinden önce aynı konuda yapılan çalışmaları hareket noktası olarak alacak yerde, toptan kendi adları altında neşirden çekinmiyorlar. Halbuki bu ciddi bir suçtur.

Fakat asıl önemli olan çalışma aşkının olmasıdır. Bazı araştırmacıların hiç hoşlanmadıkları bu alana neden girdiklerini hiç anlayamadım. Aşk olmayınca meşk hiç çekilmiyor.

ÖMER SEYFETTİN'İN YENİ LİSAN MAKALESİNDEN YENİ NESLİN KELİME ZENGİNLİĞİNE

İsmail ÖZMEL

Ömer Seyfettin, Türkçeye ve Türk edebiyatına katkıları sebebiyle; Türk edebiyatı tarihine mal olmuş, milli edebiyat akımını içinde değerlendirilen her dönemde sevgi ve saygıyla anılan bir yazar ve fikir adamımızdır. Onun Türkçeyi bir rota düzeltmesi ile yabancı dillerin kurallarından kurtararak Türkçenin kendi kuralları ile yazılması gerekir tezi, yüz yılı geçkin gayretlerle, bugün gerçek haline gelmiştir. Bu konuda elbette söylenecek söz, yapılacak işler vardır.

Yeni Lisan yazıları, zamanında yazılmış yazılardır. 1911'de böyle hayati bir konuyu cesaretle ve bilgi birikimi ile ortaya koyan Ömer Seyfettin, her dönemde saygıyla ve sevgiyle anılması gereken bir yazarımızdır.

Toplum alıştığı şeyleri tekrarlar, bazen bir büyük zeka, bir titiz dikkat ne yapıyoruz, bu yazılanları Türk halkı okuyup anlıyor mu? Hayır. Öyleyse bir yerinden başlamak ve dili kendi benliğine ve kendi dünyasına kavuşturmak gerekir. İşte 1911 yılında Yeni Lisan dergisinde yazdığı makaleleri ile, bu sesi Ömer Seyfettin yükseltmiştir.

Alışkanlıkları bazen sorgulamak gerekir. Bunu hep böyle yapıyorum ama neden böyle yapıyorum, başarıya götüren bir büyü mü var, yoksa bir kolaylığı ayağıma mı getiriyor, olumlu bir farklılığı mı ortaya koyuyor diye sormak aklına gelmez. Mesela sigara bağımlısı bir insan, bunu kırk yıldır içiyorum, şimdi nefes alamaz duruma geldim, bırakmalıyım diyen ve yeni nesiller bu kötü alışkanlığa düşmesin diye bir gayretin içine giren insanlar, kurumlar vardır. Bu dikkat ülke meselelerine de gösterildiği zaman, ülkenin birçok meselesi, birçok yanlışı ve eksiği bu dikkatler sayesinde düzelmiş, çözüme kavuşmuş olur.

Ömer Seyfettin'i yaşadığı dönemden kopararak gerçekçi bir şekilde anlamamız zordur. Bunun için 11 Mart 1884 tarihinde Gönen/Balıkesir'de doğduğunu ve 06. Mart 1920'de İstanbul'da vefa ettiğini unutmamak gerekir.

Balkan savaşlarının sürdüğü bu dönem yine acılarla, savaşlarla dolu yıllar. Yazarımızın iki defa askere

çağrıldığını hatta yunanlarla yapılan bir savaşta esir düştüğü ve bir yıl kadar sonra İstanbul'a geldiğini biliyoruz.

Türk dili tarihi yönünden çok önemli bir merhaleyi işaret eden Yeni Lisan makaleleri Selanik'te yayınlanan Genç Kalemler dergisinde 11 Nisan 1911'de yayınlanmasıyla büyük ilgi toplamış ve Türkçenin meseleleri daha çok konuşulup yazılmaya başlanmıştır. Bu önemli yazının bir özetini aşağıya alıyorum:

“Eski Lisan “Nedir? Asla konuşulmayan, Latince ve İbranice gibi yalnız kendisiyle meşgul olanların zevki ve idrâkine taalluk eden bir şey.

1- Hicretimizin ilk asırlarında Arabî ve Farisî birçok kelimeler lisanımıza girmiş, bunun katıyen zararı yok. Lakin edebiyat, sanat ve dolaysıyla tezeyyün fikri ve Farisî kaideler de getirmiş. Türkçe muvazenesini kaybetmiş. Tabiata muhalif ve son derece sunî bir hâl kesbetmiş. Fakat nasılsa, yine aslını, esası olan fiiller ve sigaların (çekimler) istiklâlini muhafaza etmiştir. İşte bu istiklâldir ki, bugün bize Türkçeyi tekrar eski sâfiyet ve tabîliğine ircâ etmek ümitleri veriyor.

2- Edebiyatımız,.....ancak iki devre vardır: 1) Şarka doğru: İran'a 2) Garba doğru: Fransa'ya Vaktiyle şarka doğru, İran'a gidenleri, bugün garba gidenlere benzetebiliriz. Onlar sözde Türkçe yazdıkları divanların yanına şöhret ve iktidarlarını teyid ve takviye etmek için bir de Farisî divan yapmayı ihmal

etmezlermiş.

3- Milli Edebiyatımız, Yokmuş. Hala da yok. Olanlar da muharebe ve tasavvuf tasvirlerinden, ibtidaî şarkılardan ibarettir. Bu niçin? Niye bizim milli edebiyatımız yok?

4- Şarka Doğru, Araplar bedeviyet sayesinde kadınlarla muâşaka edebilmişler, hakikaten müessir ve muhrık şiirler vücuda getirmişlerdir. Bizim medeni İslamiyetimiz kadınlarla erkekleri şiddetle birbirinden ayırdığından hakiki ve mariz aşklara meydan kalmamış. Hakiki aşklar olmayınca şairler hayalleriyle muâşakaya başlamışlar.

5- Bugünküler, Fakat vatanın bütün ümidi gene onlardadır. Onlar zekidirler. Çok gençtirler. Tabîî okuyacaklar, çalışacaklar, tekamül edecekler, hele hiç şüphesiz asırlardan beri bizi milli bir edebiyattan mahrum bırakan eski ve suni lisanı terk edeceklerdir. Evet, ümidimiz onlardadır. Eskilerin hepsi öldü. Dünküler felce uğradılar. Eski lisanı yaşatan bugün “bugünküler”dir. Onların dünkülerini taklit etmekten vazgeçtikleri dakika hakiki bir fecr olacak, onların sayesinde yeni bir lisanla terennüm olunan “milli bir edebiyat” doğacaktır.

6- Hastalıklar,.... . Şimdi yeni bir hayata, bir intibah devresine giren Türklere yeni, tabîî bir lisan, kendi lisanları lazımdır. Milli bir edebiyat vücuda

getirmek için evvela milli bir lisan ister. Eski lisan hastadır. Hastalıkları, içindeki lüzumsuz ve ecnebi kaidelerdir. Evet şimdiki lisanımızda Arabi ve Farisi kaideleriyle yapılan cem'ler, terki-i izafi, terki-i tavsifi, vasf-ı terki-biler yaşadıkça saf ve milli addolunamaz. Bu lisanı kimse anlamaz. Ekseriyet bigane kalır. Kitaplar satılmaz. Vatanda mütalaa ve tettebbu merakı husule getirilemez. Otuz milyonluk bir memlekette en büyük ve en meşhur bir gazeteden otuz bin nüsha satılamaz, en mükemmel ve müfid kitabın satışı nadiren bini tecâvüz eder.

7-Tasfiye,.... Beş asırdan beri konuştuğumuz kelimeleri, me'nus (alışılmış) denilen Arabi, Farisi kelimeleri mümkün değil terk edemeyiz.Konuştuğumuz lisan, İstanbul Türkçesi en tabii bir lisandır....Yazı lisanıyla, konuşmak lisanını birleştirirsek edebiyatımızı ihya yahut icat etmiş olacağız. Maharetimizi, sanatımızı, zekamızı yalnız beş on kişilik bir edip kümesi takdir etmeyecek, karşımızda anlayan, takdir eden, alkışlayan ve mükafatını veren bir ekseriyet bulunacak.

8-Nasıl....Türkçe kaidelerle terki yapılabılır. Arabi ve Farisi kaidelerle niçin yapıyoruz? Bu bir ihtiyaç mıdır? Hayır, biz onları tezyin için süs için yapıyoruz. Şüphesiz süs için... İşte bundan vazgeçelim. Lafza tapmayalım. Eserlerimiz yaldızlı mukavvadan bir heykel olmasın, fikre, hisse ehemmiyet

verelim. Yazılarımız sade, beyaz, muhteşem, kavi, ebediyete namzet, mermerden abideler olsun! Bunu ihtiyarlar, bunu dünküler yapamazlar. Hiçbir ölü mezarını kendisi kazmaz. Onlar tabii yaşamak isterler. Hayatları eskilikle kaimdir. "Yeni" onların en büyük düşmanıdır.

9-Milliyete doğru..... Dünyanın en mükemmel, en basit, en sade ve tabii bir sarfı olduğu bütün lisan alimlerince iddia ve beyan olunan Türkçe sarfımızı tanımalı, onun üzerine ifsâd edici (bozucu) bir leke gibi düşen ecnebi kaideleri atmamızdır. Arabî ve Farisî edatları asla kullanmamalıdır. Hele terkipleri mutlaka, mutlaka Türkçe kaidesiyle yapmalıyız. O vakit lüzumsuz olan bazı Arabî ve Farisî kelimelerin kendi kendilerine savuştuklarını göreceksiniz.

10-Sonuç..... Türkler ancak kuvvetli ve ciddi bir terakki ile hakimiyetlerinin mevcudiyetlerini muhafaza edebilirler. Terakki ise ilmin, fennin, edebiyatın hepimizin arasında intişarına vâbestedir. Ve bunları neşr için evvela lazım olan milli ve umumi bir lisandır. Milli ve tabii bir lisan olmazsa ilim, fen, edebiyat gene bugünkü gibi bir muamma halinde kalacaktır. Asrımız terakki asrı, mücadele ve rekabet asrıdır. Biz bir köşeye çekilip Nedim'in parlak fakat tabiata muhalif terkiplerini terennüm edersek mezarımızı kendi ellerimizle kazmış oluruz."

Ömer Seyfettin üç bölümde yayınladığı Yeni Lisan makalesi,

mesesini kavramış, Türkçeyi derinliği ile bilen bir idealistin yabancı dil kurallarından Türkçeyi kurtarmazsak Türkçe ölür, buna kalbimiz ve gönlümüz razı olmaz. Türkçeyi kendi iklimine, kendi dil kurallarına kavuşturalım ki yaşasın, yazarların eserlerini vatandaş anlasın, ya değilse eski lisan halkımızın okumadığı ve okusa da ANLAMADIĞI BİR DİL olmakta devam eder. Diyor ve gençleri yazarları göreve çağırıyor. Aradan geçen 109 yıl sonra bakıyoruz ki artık bu konular, çoğunluğun uyduğu ve yazı dili ile konuşma dilinin uyumlu hale geldiği, güçlü bir edebiyata ulaştığı bir dönemi yaşamaktayız.

Türk dilinin bazı dönemlerde sıkıntıya girdiğini, sağduyu ve iyi niyetle yapılan tenkitler ve düzeltmelerle bugünkü normal mecrasına kavuştuğunu görüyoruz.

Dil canlı bir varlıktır, bazen ona zararlı atıklar, tökezletici engeller, bozucu usareler karışabiliyor. Şimdi batı kökenli kelimelerin karıştırılmak istenmesi gibi. Böyle hallerde yazarların, yöneticilerin dikkatli bakışları bu kelime karıştırma dalgalarını önlemede el elle verebilmekte ve Türkçe de böylece bir badireyi atlamış duruma gelmektedir.

Türkçe'nin tek anlaşma vasıtamız olması ve edebiyatımızı, sanatımızı, bilim ve kültürümüzü bu dille yazıyor, onları unutulmaktan ve kaybolmaktan kurtarıyoruz. Anlaşma vasıtası, milletin

her ferdinin titiz sevgisi ve ilgisi sayesinde büyük bir edebiyatın ifade vasıtası olmuştur. Şimdi bu edebiyatın ülke dışına taşınması ve tanıtılması dönemine girdik.

Kelime dağarcığımızı nasıl zenginleştiririz?

Yazarlar kalemlerinin ucuna gelen bazı kelimeleri yazmakta tereddüt ediyorlar. Acaba yeni nesil bu kelimenin anlamını bilip anlayabilir mi? İşte burada yeni nesillerin kelime dağarcığını nasıl zenginleştirebiliriz, okullarımızdaki ders kitapları ne derece bu eksiğimizi tamamlayacak içeriğe sahiptir?

İlkokuldan başlayarak önce Türkçe ders kitapları üzerinde yapılan araştırmalarda, yeni kelime öğretmede, kelime dağarcığını zenginleştirmede başarılı olunamadığı kanaati ortaya konulmuştur. Yapılan çalışmalarda bir hedefin de ortaya konamadığını görüyoruz. Mesela ilkokulu bitiren bir öğrenci 4000 kelimeyi okuyup anlayacak ve icap ederse kompozisyonunda kullanabilecek bir noktaya, ortaokulda 6000 ve lisede 9000 kelimelik bir söz hazinesine ulaşmalıdır gibi bir hedef ortaya konulmalıdır.

Yapılan bir araştırmada:

“Öğrencilerin söz varlığını belirlemeye yönelik araştırmalar ile ders kitapları üzerine çalışmalar araştırmamızın kapsamına alınmıştır. Araştırma, betimleyici bir çalışma olup veriler doküman incelemesi yöntemi ile

toplanmıştır. İnceleme yapılırken YÖK tez veritabanı üzerinde “söz varlığı”, “kelime hazinesi”, “kelime serveti”, “sözcük dağarcığı”, “kelime öğretimi”, “sözcük öğretimi” gibi kelime gruplarıyla tarama yapılmıştır. Çalışmalar gerekli incelemelerin ardından farklı kategoriler altında toplanıp değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara bakıldığında, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarının büyük bir kısmı öğrencilerin söz varlığını geliştirmeye, yaş ve gelişim seviyelerine uygun olmadığı görülmüştür.”

(Tuncay TÜRK BEN*, Söz varlığını belirlemeye ve geliştirmeye yönelik araştırmaların değerlendirilmesi. Türkiye sosyal araştırmalar dergisi. yıl: 22 sayı: 3 aralık 2018. [İnternet.14.12.2020] * Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı)

Aynı çalışmada incelenen ders kitaplarından birisi şöyle ayrıntılanmıştır:

“Tablo 1. Ders kitaplarının söz varlığını belirlemeye yönelik çalışmalar örneklem/
Baysal, 2007

Bu çalışma, 7.sınıf Türkçe ders kitabında bulunan kelime servetini tespit etmek ve ders kitabının Türkçe Öğretim Programı’na uygunluğunu incelemek amacıyla yapılmıştır.....

7.sınıf Türkçe ders kitabındaki 39 metin ve bu metinlere ait hazırlık çalışmaları, anlama ve anlatım çalışmaları, tür ve biçim çalışmaları, sözlü

ve yazılı anlatım çalışmaları ile kitapta bulunan sözlük bölümü incelenmiştir.

Toplam 34.121 kelime tespit edilmiştir. Bu kelimelerin bir kısmı başka kelimelerle kavram oluşturdıklarında ise 32.164 kavramlık bir havuz ortaya çıkmıştır. Bu kavram havuzun 4.508 çeşit kavramdan oluştuğu görülmüştür. Ders kitabının kavram kazandırma noktasında yetersiz olduğu görülmüştür.” (Tuncay Türkben. A.g.m.)

SONUÇ OLARAK: Ömer Seyfettin 1911’de Türkçenin hayati önemde bir derdini tespit ederek onu tedavi edecek yöntemleri ortaya koymuş ve bu bir uyanışın ilk habercisi olmuştur. Yeni lisan makaleleri ile başlayan uyanış cumhuriyetle daha belirgin hale gelmiş, Türkçe üzerine yapılan çalışmalar bize büyük bir Türk edebiyatı hazinesi kazandırmıştır.

Ömer Seyfettin’le başlayan çalışmalar, gayretler bugün her türlü bilimsel çalışmaların yapıldığı ve Türk edebiyatına büyük bir zenginlik kazandıran bir dönemin öncüsü olmuştur. Bugün Türkçenin ferahlığını yaşıyorsak bunda Ömer Seyfettin ve arkadaşlarının ve ondan sonra gelen kalem sahiplerinin ve düşünürlerin yapıcı etkilerini unutmamak gerekir. Onu saygıyla anıyoruz.

ÖMER SEYFETTİN: MASALDAN HİKÂYEYE

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU

Ömer Seyfettin'i ortaokul Türkçe kitaplarında yer alan hikâyeleriyle tanıdım. O yıllarda biz çocuklar için değişik yayınevlerinin kitap yayımlamaları söz konusu değildi. Daha sonraki yıllarda bazı yayınevleri Ömer Seyfettin külliyatını birkaç kitapta bir araya getirince de o kitaplardan bazılarını okuyabilmişim. Üniversite öğrenciliğim yıllarında, ne yazık ki, onun okutulmasına sıra gelmemişti. Aslında biz de üniversite hocası olunca her konunun okutulması için yılların yetmediğini görmüştük. Bu sebeplerle bizim Ömer Seyfettin konusunda bir uzman olmadığımızı belirtmek isteriz.

Ancak yazarımızın bütün hikâyelerinin adlarına yer veren listeleri incelerken bizim için, bir halk edebiyatı araştırmacı için, gizli kalmış bir kapının açılacağı de beklemiyordum. Meğer bizim Seyfettin'imiz ülkemizde anlatılan masalları ve efsaneleri yakından tanıyor ve onları birer hikâye havasına büründürerek yazıya döküyormuş. Ad listesini incelerken dikkatimizi çeken ilk hikâye, bu yazımın konusu olan masaldı, evet, masaldı. Öyle ki bu hikâye tam

anlamıyla bir masalın adını taşıyordu: İhtiyarlıkta mı? Gençlikte mi? Bazı ad listelerinde adını göremediğimiz bu masalın peşine düşmemizin çok özel bir sebebi daha vardı. Konuya oradan girmek istiyorum.

Baba tarafımdan dedem, eşinin (ninemin) ölümü üzerine Çumra ilçemizin Karkın köyünden Safiye Hanım ile evlenir. Burada köyümüzün adını özellikle belirtilmiştir. Bu ad Türk boylarının alt dallarından birinin de adıdır. Ben evimizde üç hanımın elinde büyüyen şanslı bir çocuktum. İşte o eğiticilerim: Ninem Safiye Sakaoğlu, annem Zeliha Sakaoğlu ve benden 13 yaş büyük olan ablam Hayriye Sakaoğlu. Son iki hanımın ev işleri ile ilgilendikleri zaman diliminde hep nineme emanet edilirdim. Ve onun masal dağarcığına... Ancak üzülen söylemek istiyorum ki o daha çok bildiği masalların adlarını söylüyor, ama iş anlatmaya gelince sayı sadece bir masala indirgeniyordu. İşte o masal da yukarıda andığımız masaldı. Başka masalların adlarını da saysa bile hatırlayamadığı için anlatamıyordu. Ben de, madem ki ikinci

masalı dinleyemeyeceğim, o halde bilinen masalı defalarca anlattırır, keyfini çıkarırdım!

Ortaokul yıllarımda, evimizde ağabeyim Hasan Sakaoğlu'nun kitapları arasında içinde bu masalın da yer aldığı bir formalık büyük boy bir kitap da varmış. O kitabı alıp da okumaya başlayınca içinde birden fazla masalın olduğunu gördüm. İstanbul'da bulunan Türkiye Yayınevi'nin yayımladığı, Vasfi Mahir Kocatürk'ün hazırladığı Masal Zinciri/Türkiye Masalları adı taşıyan bu yayındaki masallardan birinin adı ilgimi çekmişti: Önde mi, Sonda mı? Okuyunca gördüm ki bu masal benim ninemden dinlediğim masalın hemen hemen aynısıydı. Günümüzün bilimsel söyleyişle varyantı idi. Masal araştırmaları alanına girince bu kitabı da içine alan ana kitabı edinmiş ve yeni bir gözle incelemiştim. 288 sayfalık bu kitabın ilk üç masalı benim okuduğum kitapçıktakilerdi: Ayşe Fatma Tandırda, Keşişim Nereden Geliyorsun, Önde Mi ? Sonda Mı? İlgilenecek meslektaşlarım için, buradaki masallardan bazılarını da anmak istedim: Helvacı Güzeli, Muradına Ermeyen Güzeli, Zümrüdanka, Tembel Ahmet, vb.

Aradan on yıllar geçti. Ben önce Konya Lisesi'ni, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü ve Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra atandığım

Tokat Gaziosmanpaşa Lisesi'nde iki buçuk yıl edebiyat öğretmeni olarak çalıştım. Daha sonra Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde, o günkü adıyla asistan, yeni adıyla araştırma görevlisi olarak göreve başladım. Artık masal dünyasının içinde idim. Doktora konum Gümüşhane ilimizin masalları üzerinde çalışmak. O yıllarda günümüzün Bayburt ili de Gümüşhane'nin ilçelerinden biri idi. 1969 yılının yaz aylarında derlediğim masallardan biri de ninemden dinlediğim masal idi. Derhal aklıma ninemden dinlediğim masal geliverdi.

İlgi çekici bir tesadüf, derleme ödevini hazırlayan Sarıkamışlı bir öğrencim ilçesinde derlediği birkaç masalı getirmişti. Bu masallardan biri de ninemin masalı idi. Artık elimizde Konya'da dinlediğim ve Sarıkamış'ta derlenen iki masal ile Önde mi Sonda mı'ya ek olarak bir de Bayburt'ta derlediğim masal vardı. Bayburt'ta derlediğim masalın anlatıcısı derlemelerim sırasında karşılaştığım en ünlü, şöhreti çevre köyleri de yayılan Börek Türkidi.

Bu arada Ömer Seyfettin'in hikâyeleştirdiği masalı da elde edince güzel bir değerlendirme yazısını kaleme almayı kararlaştırmıştım. Aşağıda kaynaklar topluca verilecektir. Ama unutulmasın bizim bu çalışmamızla Eberhard - Boravtav kataloğunda bu

masalın onlarca varyantını görmemiz mümkündür.

Bütünmasalların yapıları birbirine oldukça yakinken hikâye ile aralarında dikkati çeken farklılıklar görülmektedir. Bunlar, bir yandan yapılan eklemeler, öbür yandan da değişikliklerdir.

1. “İhtiyarlıkta mı? Gençlikte mi?”, Nazım Hikmet Polat (hzl.), Ömer Seyfettin / Turan Masalları”, İstanbul [2000], 53-70, Ötüken Yayınevi.

2. “Önde mi, Sonda mı?”, Vasfi Mahir Kocatürk (hzl.), Masal Zinciri/Türkiye Masalları”, İstanbul 1948, 5-6, Türkiye Yayınevi

3. Saim Sakaoğlu, “Gençlikte mi, İhtiyarlıkta mı?”, Karseli, 5 (55), Şubat 1969, 1•8-9•16; 5 (56) Mart 1969, 13. (Yazım sayfalarına dağıtılarak verilmiştir.)

Not: Öğrencim Zekeriya Tokgöz’ün Sarıkamış’ta derleyip getirdiği metnin basıma hazır hâle getirilmiş şeklidir.

4. Saim Sakaoğlu, “Bir Konya Masalı: Gençlikte mi, Gocalıkta mı?” Türk Folklor Araştırmaları, 12 (237), Nisan 1969, 5264-5265. Ninemden dinlediğim bu masala. bizim, Masal Araştırmaları (1. bs. 1999; 8. bs. 2017) adlı kitabımızda da yer verilmiştir...

5. Saim Sakaoğlu, “Gençlikte mi, Kocalıkta mı?”, Gümüşhane ve Bayburt Masalları, Ankara 2002, 107-107 ve 343-346.

Ömer Seyfettin’in bu hikâyesinin tam künyesi ve bilinmeyen basım tarihi

hakkında meslektaşımız Prof. Dr. Hülya Argunşah’ın bir tespitini de aşağıya alıyoruz.

“Ömer Seyfettin, Turan Masalları / İhtiyarlıkta mı? Gençlikte mi?, İstanbul ty., Şems Matbaası, 27 s. Türk Yurdu Kitaphanesi.

Basım yılı ile ilgili olarak değerli meslektaşımız Erciyes Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Hülya Argunşah şöyle demektedir.

“Sözünü ettiğiniz hikâye [İhtiyarlıkta mı? Gençlikte mi?] bir kitapçık olarak yayımlanmış. Ancak üzerinde tarih bilgisi yok. Türk Yurdu kitapçıklarının yayım tarihlerinden ve başka yayın organlarında yer alan duyurulardan yola çıkarak 1914 yılında yayımlanmış olduğunu düşünüyoruz. Yayımlandığı ay tam olarak belli olmadığı için de ben 1914 yılı sonunda yerleştirdim. Donanma Mecmuası’nın 1914 yılında çıkardığı ‘Nüsha-i Fevkalade’de İhtiyarlıkta mı? Gençlikte mi?’nin yayımlandığı konusunda bir duyuru yapılmış.” (Sayın Argunşah’ın bize lütfettiği notlarından)

Bu arada Ömer Seyfettin’in böyle masal kökenli bir hikâyeyi yazması konusunda araştırmacıların görüşlerinden birini de sizlerle paylaşmak istiyoruz:

“Halka inme ve halk diliyle yazma düşüncesi Ömer Seyfettin’i zaman zaman halk edebiyatı kaynaklarından faydalanmaya sevk etmiştir. “Yalnız Efe”yi

roman olarak yazma teşebbüsüyle “Kurumuş Ağaçlar”, “İhtiyarlıkta mı Gençlikte mi?” ve “Üç Nasihat” bu maksadın ürünleri olarak ortaya çıktıkları söylenebilir.” (Sayın Argunşah’ın bize lütfettiği notlarından)

Bu masalın incelenmesi sırasında, ülkemizde derlenen 17 masal ile olan farklı yönleri dokuz başlık altında ele alınmıştır.

Bu güzel masal; Wolfram Eberhard - Pertev Naili Boratav ikilisinin hazırladığı *Typen türkischer Volksmärchen* (Wiesbaden 1953) adlı Türk masalları tipleri kataloğunda 136; Antti Aarne-Stith Thomson ikilisinin hazırladığı *The Types of Folktales* adlı uluslararası masal tipleri kataloğunda ise 398, 398 B’de yer almaktadır.

Aşağıda, Ömer Seyfettin’in hikâyeleştirdiği masalımızın özetini vikipedya’dan alarak vereceğiz. Gerçekten güzel hazırlanmış bir özet... Ancak konunun iyi anlaşılması için küçük eklemeler ve düzeltmeler yapılmıştır. Ayrıca, benim ninemden dinlediğim masalın da özetini vereceğim. Yazımızın hacmi dolayısıyla ancak öbür yayın ve derlemelerin özetlerine yer veremeyeceğiz.

Geniş arazileri ve çok sayıda hayvanı olan Hasan Bey ve karısı Uluç Bikem’in, Turgut ve Korkut adlarında ikiz çocukları vardır. Hasan Bey bir gün rüyasında bir

derviş görür, derviş ona, “Senin başına çok büyük bir felaket gelecek. İhtiyarlıkta mı gelsin? Gençlikte mi?” diye sorar. Felaketin gençlikte gelmesini isteyen Hasan Bey’in arazisi ve malları yağmalanır.

Ailesiyle birlikte canını zor kurtaran Hasan Bey, bir Türk kentine göç eder, burada öğretmen olur. Ama bir gün evi yanar. Yazın köyde çiftçilik yaptığı sırada Acemler karısını kaçıır. Hasan Bey ve oğulları Acemlerin peşinden gider, ancak Korkut’u ayı kapar, Turgut da nehre düşüp kaybolur.

Hasan Bey tek başına yıllar boyunca Acem diyarında karısını arar. Bir gün yazdığı Turan destanı ile ünlenir, Acem şahı onu baş şair yapar, Hasan Bey yoksulluktan kurtulur. Ayının yemeyip beslediği Korkut ve nehirde bir değirmene takılarak kurtulan Turgut, yıllar sonra buluşup Acem diyarına giderler, saray okuluna alınırlar ve çok iyi eğitim görürler.

Acem şahı, kardeş olduklarını bilmeyen ikiz kardeşleri Anadolu’ya gönderdiği elçinin yanına verir. Elçinin yola çıktığı süre içinde kardeşler onun konağının hareminin önünde nöbette iken şiir söyleyerek kendilerini tanıttınca kardeş olduklarını anlarlar. Bunları dinleyen içerideki anneleri ise iki nöbetçinin oğulları olduğunu anlar ve üçlü orada kavuşur. Elçi geldiği zaman üçünü bir arada görünce şaha şikâyet eder. Elçi

üçünün idamını ister, şah ise önce yargılama yapmaya karar verir. Yargılama sırasında Hasan Bey ailesini görür ve yıllar sonra kavuşurlar. Elçi idam edilir, Hasan Bey başvezir olur, bir yıl sonra şah ölünce de onun yerine geçer.

Ninemden dinlediğimiz masalın özeti de şöyledir;

Vaktiyle memleketin birinde hali vakti yerinde olan bir adam hanımı ve iki oğluyla mutlu bir hayat sürmektedir. Gördüğü bir rüyadaki pîr'in, 'Genşlikte mi, Gocalıkta mı?' şeklindeki sorusuna, hanımına danışarak dördüncü gece 'Genşlikte...' diye cevap verir. Sabah uyanınca evlerinin, konaklarının yerlerinde olmadığını görünce hanımını ve oğlanlarını alarak oraları terkeder. Vardığı bir köydeki ağaya durumunu anlatınca onun çobanı olur ve verdiği küçük bir evde kalırlar. Adam çobanlığa giderken hanımı da evin çamaşırlarını yakarmış Ancak bu hanımı gören zengin bir ağa onu kaçırıp götürür. Akşam oğullarının başı boş dolaştığını gören baba kimsenin hanımından haberi olmadığını anlayınca ağasından izin alıp oğlanlarıyla orayı da terk edip yollara düşer. Irmaktan karşıya geçerken oğlanın birini suya düşürür, kenardakini de bir kurt kaçıtır. Oyine yollara düşer.

Vardığı memleketin de padişahı ölmüş, yenisini seçmek için kuş uçuruyorlarmış. Kuşun bunun başına konması üzerine ona memleketlerine

padişah yapmışlar.

Kurdun kaptığı oğlanı kurtaran köylü onu büyütüp askere göndermiş. Değirmene takılan öbürünü de değirmenci büyütüp askere yollamış.

Kadını kaçıran zengin de yolu oraya düşünce çıkacağı yolculuk döneminde çadırını beklemesi için padişahın iki asker ister. Kadını kaçıran zengin yokken çadırın önündeki nöbetçi askerler sohbete başlayınca kardeş olduklarını anlarlar. Meğer içirdeki kadın da onları dinliyormuş; o da anneleri olduğunu söyleyince ana ve oğulları birlikte uyumuşlar. Kadının kocası dönüşte bu durumu görünce doğruca sarayın yolunu tutar.

Padişah olanları dinleyince hemen idamlarına karar verir, ancak kadın padişahın bir de kendilerini dinlemesini ister. Anlatılanları dikkatlice dinleyen padişah, kadının karısı, askerlerin de oğulları olduğunu anlar. Zengin tücar idam edilir. Padişah da hanımı ve oğullarıyla yaşar.

Hemen şunu belirtelim ki bizim Konya varyantımız ile Bayburt varyantımız arasında önemli hiçbir fark yoktur. Bunun sonucu olarak onun özetini değil onunla ilgili değerlendirmemizin ilk ve son maddelerini alarak yararlandığım öbür 17 varyant ile birlikte değerlendireceğiz. Bayburt derlememizin başı ve sonu ile ilgili olarak öbür kaynaklarla birlikte, Değişik

Şekiller yani farklılık gösteren başlangıç bölümü şöyle değerlendirilmiştir;

Zengin olan kişi değişik kimselerdir: Padişah (4 kaynak), çitçi (2 k), beyoğlu (2 k), nahırcı (1 k), hayvan ağası (1 k), beylerbeyi (1 k), Gündeşoğlu (1 k), şahzade (1 k), alelade biri (1 k), kahraman belirtilmez (1 k). Kahramanımız, Ömer Seyfettin'de Hasan, bizim Bayburt derlememizde ise Erzurumlu Mehmet Ağa'dır: Ancak bizim ninemizden dinlediğimiz masalda zenginin adı belirtilmemiştir. Yukarıdaki listede ise sadece bir kaynakta kişi adı belirtilir, o ad da Kayseri Avşarlarından derlenen metnimizdeki Gündeşoğlu'dur. Ancak hanımın ve çocuklarının adları hiç anılmaz. Hasan Beş şöyle tanıtılır: "Burası bir Türk beyinin otağıdır. Bu yurdun sahibi Hasan Bey...", (Polat 2020: 57)

Rüyasına girenler: Kahraman bir ses duyar (5 kaynak), avda bir geyik sorar (1 k), bir kuş söyler (1 k), kahramanımız büyüklerine danışır (1 k), bazen zikredilmez (2 k), karısına danışmadan karar verir (2 k), bu nokta bazen zikredilmez (2 k), değişik olduğu için danışma söz konusu değildir. (1 k). Ömer Seyfettin'de rüyaya giren kişi bir derviş'tir. (Polat 2020: 58)

Her iki başlık altında gördüğümüz bunca farklılıkların sebepleri çeşitlidir: Anlatanın hafızasının zayıflaması, anlatığı ortam, masalın anlamını bozmayacağı

düşüncesi, vb.

Ömer Seyfettin dört kahramanına niçin farklı adlar vermiştir? Üstelik Anadolu'da sıkça kullanılan Hasan adının yanındaki Uluç Bikem gibi Anadolu'nun yabancı olduğu bir ad ikilisinin seçilmesi onun Turan ülküsünün bir sonucu olmalıdır. Uluç adı, daha doğrusu unvanı hatırlayabildiğimiz kadarıyla Uluç Ali Paşa'nın adında görülür. Ya Bikem? Belki Bike, Bige... Süyüm Bike, Tatarların, Kazan Hanlığının 1516-1554 yılları arasında yaşamış sultanı. Korkut, biliyoruz ki Kanunî'nin şehzadelerinden biridir. Kitâb-ı Dedem Korkud'u da unutmayalım. Turgut... Aynı adla anılan bir kaptanımız var: Turgut Reis. Ve iki kardeşin adlarının kafiye olması düşünülmüş olabilir. Bu görüş günümüzde sıkça başvurulan ad koyma yöntemlerinden biridir. Anadolu'da anlatılan onca masaldan sadece birinde kahramanlarımızın adları verilirken Ömer Seyfettin hepsine, hikâyenin içinde yer aldığı diziye uygun adlar vermiştir. Arapça kökenli olan Hasan'ın verilmesi için kahramanlardan birinin islami bir adla anılması düşünülmüş olmasıdır.

Yukarıda dile getirdiğimiz üzere, bir de masalımızın sonuna eğilelim. Hikâyemizdeki olumsuz tipi temsil eden kişi için verilen/verilemeyen cezalar da farklı şekillerde dile getirilir. Ömer Seyfettin'de, padişah, Hasan Bey'in istirhamlarını dinlemeyerek hemen

astırır. Bayburt'ta derlediğimiz/dinlediğimiz masalda ise kişi cezalandırılır ama hangi yöntemle cezalandırıldığı belirtilmez. Bizim ninemizden dinlediğimiz masalda da asılma söz konusudur. İncelediğimiz varyantlarda ise kadını kaçırانların sonları şöyle olur: Hapsedilir (2 k), asılır (2 k), cellat edilir (2 k), katır kuyruğunu bağlanır (2 k), cezadan söz edilmez (3 k), cezanın türü belli değildir (1 k), kaçırان insan olmadığı için (toz duman) cezası yoktur (1 k), kadını iyi muamelede bulunan biri ise affedilir.

Bu konuyu uzun uzun ele almak da mümkündür. Ancak dergimizin özelliği

göz önünde bulundurularak kısa tutulmuştur. Ayrıca konu yalnız değil benzer hikâyelerle birlikte ele alınırsa daha değişik sonuçlara ulaşılabilecektir. Bu belki bir seminer veya bir yüksek lisans tezinin konusu bile olabilir.

*) Bu yazımın hazırlanmasında eserlerinden yararlandığımız Atatürk Üniversitesi'nden öğrencim olan, Hacı Bayram Veli Üniversitesi öğretim üyesi Sayın Prof. Dr. Nazım Hikmet Polat ile Erciyes Üniversitesi öğretim üyelerinden Sayın Prof. Dr. Hülya Eraydın Argunşah'a en kalbî şükranlarımı sunarım.

ÖMER SEYFETTİN'DE TURANCILIK DÜŞÜNCESİ

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN

Bütün Dünya Türklerinin birleşmesi demek olan Turan düşüncesi özellikle İkinci Meşrutiyet'ten sonra Türkler arasında yayılmaya başladı. Ömer Seyfettin Ashab-ı Kehfimiz adlı eserinde kozmopolitleşmeye, Türk dışı unsurların birlikteliği anlamındaki enternasyonalizme, Osmanlıcılığa ve Türklüğü yok saymaya karşı Turancılık fikrini ön plana çıkarıyor ve şöyle diyor: "Bir millete, bhusus Türklüğe 'sen yoksun!' demek, ateşli bir küfürdür. Türkiye'de son felaketlerin uyandırdığı millî ruh büyümüş, alevlenmiş, her tarafı sarmıştır. Anadolu'nun en ücra köylerinde bile bütün Türk çocukları 'Turan Turan' diye bağıyorlar."¹

*Millî Birliğin Kurumsal Şekli Turan Devleti: Ömer Seyfettin, büyük bir Turancı idi. Onun millî birlik için önerdiği kültürel birlik ve siyasi birlik bileşiminin kavramsal karşılığı "Turan Devleti"dir. Bütün Dünya Türklerinin "Turan Devleti" çatısı altında birleşmesini istiyordu. O, bu konuyu işleyen bir de Turan Devleti² adlı bir kitap yayınlamıştı.

*Türk Milleti ve Turan Kavramları Anlayışı: Ömer Seyfettin'in "Türk milleti" kavramına yüklediği anlam, sadece Türkiye Türkleriyle sınırlı değildir. Ona göre Türk milleti, bütün dünya Türklerini kapsayan geniş bir kavramdır. O, tamamen Turan Türk birliği anlayışına uygun bir millet tanımına sahiptir ve şöyle der: "Biz Türk derken ırk ve kan cihetlerini derin derin araştırmamalıyız. Bir ferdin Türk olmak için Türkçe konuşması, Müslüman olması, Türk terbiye ve örfünün içinde yaşaması kâfidir. Ve Anadolu'da Türkçe konuşan 14, 15 milyon Müslüman vardır ki hepsi Türk'tür.

Anadolu'dan sonra Azerbaycan... Burada dört buçuk, beş milyon Türkçe konuşan Müslüman ve Türk vardır. Kafkasya'da Çerkezler Müslümandır ve Türkçeden başka bir lisan bilmezler.

Kafkasya'dan sonra büyük Türk dünyası başlar. Buhara, Semerkant, Taşkent, Kaşgar, Yarkent, Hotan, Aksu, Turfan, hasılı ta Karakurum'a kadar, Mançurî çitlerine kadar bu geniş yerler hep Türk milletiyle doludur. Hepsi

¹ Ömer Seyfettin, Bütün Eserleri, Hikâyeler 3, hzl. Hülya Argunşah, Dergah Yayınları, İstanbul 1999, s.153

² Türk Yurdu Kitaphanesi, Kader Matbaası, İstanbul 1914.

Müslüman olduğu gibi lisanları da Türkçedir. Buralara Türkistan denir. Bütün Türkistan'ın lisanı o kadar saf ve mükemmel bir Türkçedir ki şivece bile İstanbul lehçesiyle büyük bir fark göstermez.

Taşkent'te çıkan Sadâ-yı Türkistan ve Sadâ-yı Fergane gazetelerini İstanbul'da okuyup da anlamayan var mıdır?

Sonra Şimal Türkleri... Kazan ve Ufa'ya kadar Volga boyunca yayılmış kardeşlerimiz ki bunların lisanları Türkçe olmakla beraber pek yukarılarda şivece biraz bizim lehçemizden ayrılır. Tatar şivesi de umumi Türk edebiyatı sayesinde İstanbul lehçesine yaklaşıacaktır.

(.....)

Dilde, işte, fikirde birlik...

Sonra Sibiryâ ve Altay etekleri...

Sonra Pamir...

(.....)

Hasılı aralarında hiçbir yabancı ve kesif millet bulunmayan 70 milyonluk saf Türk milleti şarktan garba doğru Asya'nın ortasını kaplıyor. Bir kısmı Çin'in, bir kısmı Rus'un idaresinde, bir kısmı da hâlâ kabileler halinde hür ve serbest...

Lisanı ve dini bir olan 70 milyonluk bir millet zekâca, tarihçe, şanca, şerefçe kendinden aşağı olan Rus ve Çin gibi iki medeniyetsiz devletin esiri kalabilir mi?"³

Ömer Seyfettin, "Turan"ı bütün Dünya Türklerinin birlik ve beraberlik halini ifade eden bir kavram olarak alır. Nitekim "Yeni

Gün" şiirinde bunu şöyle dile getirir:

"Turan! Turan! Turan! Olun hep hazır
Bu bir konak değil, bütün dünyadır.
Dağılın! Türklerin şanı heryana
Dağılsın. Kutluklar gelsin Turan'a..."⁴

Ömer Seyfeddin, tüm dünya Türklüğünü bir bütün olarak kabul eden Turancılık düşüncesini benimsemiştir. Bütün Türk boylarını "Türk" kavramı altında bir birlik içinde düşünür. Nitekim bir yazısında buna dair düşüncelerini ortaya koyar:

"Türk-sanatkârları için artık bugün İstanbul gibi hatta İstanbul'dan daha serbest bir vatan açılıyor. Yeter ki coğrafi hududun (sınırların) haricindeki (dışındaki) Atinalı Rum, İstanbullu yahut Trabzonlu Rum'a kendisinden ayrı bir millettenmiş nazarıyla (gözüyle) bakar mı? Osmanlı Devletinin hududu içindeki Türkler de Türk'tür. Azerbaycan, Şimalî (kuzey) Kafkasya, Türkistan, Hive, Buhara, Semerkant ve Fergana ülkelerindeki Türkler de Türk'tür. Aralarında küçük bir şive farkından başka hiçbir yabancılık yoktur. Umumî (genel), millî edebiyatın bu farkı da bir iki asır geçmeden kaldıracağından şüphemiz olmasın! Azerbaycan bizim müstakbeldeki (gelecekteki) millî edebiyatımızı bütün Turan sahasına, yani Türklerle meskûn (Türklerin oturduğu) ülkelere

³ Ömer Seyfettin, Turan Devleti, Su Yayınları, İstanbul 1978, s.22

⁴ Nazım Hikmet Polat, Şair Ömer Seyfettin, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014, s. 154

neşretmekte samimi bir amil (etken) olacaktır. Onun için Azerbaycan'ın istiklali (bağımsızlığı), hemen bütün Turan'ın istiklali demektir.”⁵

*Turan, Bir Birlik Projesidir: Ömer Seyfettin, Turan Türk birliğini dünya Türklerinin değişik sebeplerle paramparça oluşuna karşı Türk birliğini gerçekleştirecek bir çözüm olarak önerir. Onun Turan Türk birliği şuurunu derinleştiren bir şiiri “Güneş” adını taşır. Bu şiirinde önce Türklerin dağılıp parçalanması üzerinde durur, sonra parçalanmış Türk boylarının birleşmesi, bütünleşmesi konusunda Turan kavramını, anahtar bir kavram olarak kullanır. Şair, şiirinin ilk bölümünde Türklerin dağılıp parçalanması olgusunu ele alır ve şöyle der:

“Aydınlıksız, nihayetsiz bir gece...
 Turan dalmış bir granit uykuya,
 Düşman sarmış her tarafı gizlice.

Hep çöl olmuş mamureler... Dağ,
 kaya,
 Orman, ırmak... Bütün varlık bir hiçe
 Dönmüş! Ölüm kanat salmış Altay’a...

Eski hanlar, hakanlıklar batarak,
 Bozkurt esir düşmüş Beyaz Ayı’ya,
 Tanışmıyor Uygur, Tatar, Sart, Kazak.

Türk milleti karanlıkta şaşırmış,
 Afyon yutmuş, uçuruma yatarak,
 Silahını mağlupları aşırılmış...”(s.156)

Görüldüğü gibi Turan adını verdiği bütün dünya Türkleri gaflete, uykuya dalmış yani birliğini, beraberliğini, düşmanı unutmuş, kendisini çağının, zamanın şartlarına ayarlayamamış, bilgi ve teknik bakımından geri kalmış, milliyetçilik şuurunu kaybetmiş, bunu gören ve fırsat bilen Ruslar gibi düşmanlar da her tarafını gizlice sarıvermiş. Düşman işgali, istilası ve kuşatması altında Türkistan Türklerinin ülkesi çöle dönmüş, yakılıp yıkılmış, eski büyük Türk medeniyetleri yerle bir olmuş, düşman olan Ruslar tarafından soykırıma uğratılmışlar.

Eski büyük, güçlü Türk hanları ve onların devleti demek olan Hakanlıkları devrilmiş, özgürlüğüne ve istiklaline, onur ve şerefine düşkün olan Bozkurt Türkler, Beyaz Ayı dediği Ruslara esir olmuş. Bu esaretten daha vahim olanı da Uygur, Tatar, Kazak gibi Türk boyları birbirlerini tanımaz olmuş, kendilerinin Türk millet birliğine mensup boylar olduğu bilincini kaybetmişler, birbirlerine yardımlaşma, dayanışma, birlik ve beraberlik içinde düşmanı savma, kovma ve eski güçlü dönemlerine yeniden dönme çabası içinde olmamışlar. Bütün bu felâketlerin sebebi, birlik ve beraberlik ruhunu kaybetmeleri, uyanık olmamalarıdır.

Şair, bu felâketlere karşı kurtuluş reçetesini de şöyle sunuyor:

⁵ Ömer Seyfettin, Bütün Eserleri 14, hzl. Muzaffer Uyguner, Bilgi Yayınevi, Ankara 1998, s.76

“Bu karanlık böyle sürmez... Bir
 sabah
 Güneş doğar, aydınlanır ortalık,
 Uyanınca Turan çekmez artık ah...

Şimdi bile birçoğumuz uyanık,
 Gün doğarsa birbirini unutan
 Bu kardeşler kalır mı hiç dağınık?

Birleşirler, öç alırlar... Hepimiz
 Kurtuluruz bu kâbuslu korkudan,
 Ey güneş doğ, ey güneş doğ da biz
 Uyanalım şu granit uykudan!”(s.156)

Ömer Seyfettin, dağılıp parçalanarak
 perişan olan dünya Türklerinin
 kurtuluşunu yeniden birleşip Turan Türk
 birliği kurmalarında görür. Türkler
 birleşerek Türk milliyetçiliği ruh ve
 şuuruyla her türlü esaretten kurtulup
 mutlu, müreffeh bir millî varlık haline
 geleceklerdir. Bizim ancak o zaman
 yaşayabileceğimizi ifade eder. Şiirde geçen
 “karanlık” kelimesi, Türklerin
 bölünmüşlük, parçalanmışlık, esaret,
 gerilik halini simgeler.

Güneş simgesi ise Türklerin
 birleşerek sağlayacakları kurtuluş ve
 ulaşacakları mutlu dönemdir. Turan olan
 Güneşe kavuşabilmek için bütün Türklerin
 uyanması, birbirini hatırlaması, birbiriyle
 dayanışma ve yardımlaşma içinde olması
 gerekir. Türklerin hepsinin kardeş
 olduğuna vurgu yaparak dağınıklıktan

kurtulması gerektiğini ifade eder.
 Dağınıklıktan kurtulup birleşen Türkler,
 işte o zaman düşmanlardan öç alabilirler.

Ömer Seyfettin, “Köroğlu Kimdi?” adlı
 şiirinde de Turan Türk birliğinin
 gerekliliğini, önemini değişik bir kurgu
 içinde anlatır. Şöyle der:

“Türkler birleşince Tanrı uyanır,
 Yardım eder, Çitler boyanır!”(s.189)

*Turan Türk Birliği Tasavvuru: Ömer
 Seyfettin, bütün dünya Türklerinin hem
 coğrafi, hem siyasi, hem ekonomik, hem
 de kültürel olarak birleşmeleri hedefini
 güder. Böylesine bir Turan Türk birliğini
 şöyle tasarlar:

“Kafkasya bizim olacaktır. Artık asıl
 Türkistan ile aramızda yabancı
 bulunmayacak, Hazar Denizi’nden
 gemilerimizle, Hazar Denizinin cenup
 sahilinden geçireceğimiz bir demiryolu ile
 anavatana, TURAN’a gidecek, lisanımız
 gibi emellerimizi ve vicdanımızı
 birleştireceğiz. Gobi Çölüne kadar uzayan
 Türkistan Türkleri bizimle münasebete
 başlayınca Çin ve Rus hükûmetinin
 memurları pek çabuk kaçacaklar ve ay
 yıldızlı al bayrağımız büyük TURAN’ın
 bütün kıtalarında dalgalanacak...

Turan mefkûremiz feyiz buldukça
 millî maarif ve irfanımız da teşekkül ve
 tekâmül edecek. Türkçeleştirilmemiş
 hiçbir köşe, hiçbir müessese

⁶ Nazım Hikmet Polat, Şair Ömer Seyfettin, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014, s. 156

⁷ Nazım Hikmet Polat, Şair Ömer Seyfettin, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014, s. 189

kalmayacaktır. İstanbul'dan kalkacak şimendiferlerimiz Erzurum'dan, Tebriz'den, Merv'den, Buhara'dan geçerek Karakurum'a, Pekin'e gidecek, şarkın servetini garba, garbın irfan ve fennini şarka götürerek yeni, büyük, âlî bir Türk medeniyetinin kavi ve muhteşem temellerini kuracaktır.”⁸

*Turan Devleti Projesi, Türk ve İslam Birliğidir: Ömer Seyfettin'in Turan Devleti projesi, sadece Türk birliğinden ibaret değil, aynı zamanda Müslüman ülkelerin de dâhil olduğu bir birlik projesidir. Şöyle der:

“Evvela Rusların zulmü altında yıllardan beri din ve dil kardaşlarımız olan Türkleri kurtararak siyasi hududumuzun içine alacağız. Ruslardan ilk hamlede Kafkasya'yı zapt edip yavaş yavaş anavatanımız olan ve 50 milyon Müslüman Türk'le dolu olan Türkistan'a yürümeye başlayacağız. Kalemle, fikirle, edebiyatla, bomba ile büyük bir mefkûre muharebesi açılacak.

Dünyada esir Türk olmayacak. Turan'daki yabancı Rus ve Çin memurları kovulacak. İlk devrede alacağımız Kafkasya ile 14 milyon Türkçe konuşan Türk ve Müslüman ahaliye sahip olan Osmanlı Devleti'nin millî kuvveti hemen

bir misli daha büyüyecek. Osmanlı Hükûmeti, 25 milyon Türkçe konuşan Türklerin müessesesi olacak. Ve bir gün –bu mukaddes gün o kadar yakın ki- Orta Asya, Türkistan ve Cenubî Sibiryâ, Pamir de bizim siyasi hudutlarımız içine girince Garp Türklerinin hükûmeti artık Osmanlılıktan tamamıyla çıkıp hakiki ve büyük bir Türk ve Müslüman hükûmeti bir Turan Devleti olacaktır.

Osmanlıların hakanı ve bütün Müslümanların halifesi olan zat, bütün arz üzerindeki Türklere hükmettiği vakit, hakanlıktan çıkarak, hakanlar hakanı yani ilhan namını alacaktır.

Dünyadaki bütün Müslüman Türklerden teşekkül eden Turan Hükûmeti dindaşları olan Arapların, Farsların, Berberîlerin Hristiyanlar tarafından esir ve perişan edilmelerine müsaade etmediği gibi kendi de onların milliyet ve hürriyetlerine asla dokunmayacaktır.

Turan Devleti'nin muazzam ilhanı, bütün dünyadaki Müslümanların da halifesi olacak. Türk milleti gibi her Müslüman milletin milliyet ve istiklaline, millî ve dinî medeniyetinin tekâmülüne çalışacaktır.”⁹

⁹ Ömer Seyfettin, Turan Devleti, Su Yayınları, İstanbul 1978, s.27-28

ÖMER SEYFETTİN HAKKINDA BİLGİ

Songül ÖZEL

Türk öykücülüğünün önde gelen isimlerinden biri olan Ömer Seyfettin 11 Mart 1884'te Balıkesir'in Gönen ilçesinde doğmuştur. Milli edebiyat akımının en önemli kurucularından biridir. Babası Ömer Şevki Bey, Kafkas Türklerindendir. Ömer Seyfettin'in doğduğunda yüzbaşı rütbesinde bulunan Ömer Şevki Bey, binbaşılığa kadar yükselmiş alaylı bir subaydır (Tural, 1984: 9). Annesi Fatma Hanım, İstanbul'un tanınmış ailelerinden İsfendiyar oğullarından Topçu Kaymakamı Mehmet Bey'in kızıdır. (Cunbur, 1992: 2).

1903 yılında Mekteb-i Harbiyeden mezun olur ve teğmen olarak orduda göreve başlar. Ancak 1911 yılında görevden ayrılır ve o yıllarda Balkan Savaşları çıkınca orduya geri döner. Birçok cephede savaşır hatta Yanya kalesini savunurken Yunanlılara esir düşer. Bir yıl esirlik hayatından sonra 1911 yılında Selanik'te Ali Canip Yöndem, Ziya Gökalp ile birlikte Genç Kalemler Dergisi'ni çıkarır ve Yeni Lisan Hareketini başlatır. Türk dili ile ilgili görüşlerini bu makalede yayınlar. İstanbul'a dönen Ömer Seyfettin burada edebiyat öğretmenliği yapar. Ömer Seyfettin 6 Mart 1920'de İstanbul'da henüz

36 yaşındayken yaşamını yitirir.

Yazı serüvenine şiirle başlayan yazar ilk şiirini henüz daha on dört yaşındayken 13 Temmuz 1898 yılında yayınlamıştır. İlk hikâyesini ise 1902 yılında Sabah gazetesinde yayımlamıştır. (Polat, 2007: 80).

Maupassant tarzı hikâye anlayışını benimseyen Ömer Seyfettin, karakter tahlillerinden ziyade olayı ön planda tutmuştur. Vak'a hikâyelerini Türk okuyucusuna tanıtan ve sevdiren yazar olayların arka planında fikirlerini yansıtmada ustaca kullanmıştır. (Polat, 2007: 81)

Hikâyelerinde milliyetçilik fikrini çeşitli yönleriyle işlemiş ve bu fikre bağlı kalan en önemli yazarlardan birisi olmuştur (Önertoy, 1995: 74).

Ömer Seyfettin eserlerinde tarihimizde yer alan kahramanları, Balkan Savaşları, çocukluk anıları, halk inanışları, menkıbeleri, toplumun örf ve adetleri, cesaretlik vb. konuları görmektedir.

Ömer Seyfettin'in dili son derece sadedir. "Üslûp bakımından, Ömer Seyfettin edebiyatsız edebiyat peşindedir. Yani, şairanelikten, mecazdan, süsten,

uzun cümlelerden kaçınmıştır. Yeni Lisan da ileri sürdüğü ilkelere bağlı kalmıştır” (Kabaklı, 1990:356).

Ömer Seyfettin dönemindeki diğer yazarlar gibi sadece İstanbul ve çevresini eserlerinde yansıtmamıştır. Hikâyelerine baktığımızda çeşit çeşit yerler görülecektir. Bu sebeple, “çevre bakımından Ömer Seyfettin, İstanbul sınırları dışına çıkan ilk hikâyecilerimizdendir. Konularının çoğu Rumeli ve Anadolu’da geçer”(Kabaklı, 1990:357).

ÖMER SEYFETTİN’İN YAŞADIĞI DÖNEMİN

Sosyal-Kültürel olarak değerlendirilmesi

Sanat ve edebiyatın toplumla ilişkisi yadsınamaz bir gerçektir. Çünkü sanat, insanı temel alan toplumsal bir olgudur ve toplumun bir ihtiyacını karşılamaktadır (Kara, 2004: 138-145).

Edebiyat eseri toplumla iç içedir. “Edebiyat eseri, insanı ve çevresini tanıtır. İnsanın kendisiyle, başkalarıyla, doğal ve toplumsal çevresiyle çatışmalarını yansıtır. Edebiyat eserleri hem bireysel hem de toplumsal hayatla ilgili olarak iyiye, güzele, doğruya yönelme ve yeni değerler kazandırma yolunda telkinlerde bulunur, insanları bunlar doğrultusunda eğitir” (Kavcar, 1999: akt. Sucu, 2013 s.3).

Bilindiği gibi Ömer Seyfettin, eserlerini yoğun olarak 1908-1920 yılları arasında vermiştir. Bu yıllar İkinci Meşrutiyet’in ilanını, 31 Mart Olayı’nı, Trablusgarp Savaşı’nı, Balkan Savaşları’nı,

Birinci Dünya Savaşı’nı ve Kurtuluş Savaşı’nın bir dönemini kapsar. Türk tarihinde derin izler bırakan bu gelişmeler, yazarın hayatını ve doğal olarak eserlerini önemli ölçüde etkilemiştir. Bilhassa Ömer Seyfettin’in aynı zamanda bir asker olması, Balkan Savaşları’na katılması ve Yanya Kuşatmasında esir düşmesi, yazarın Bomba, Hürriyet Bayrakları gibi pek çok hikâyesine ilham vermiş ve savaş yıllarını, Balkanlarda yaşananları gerçekçi bir bakış açısıyla yansıtmaya olanağı tanımıştır. Öyle ki Türk roman ve hikâyesinde Balkan temasını ilk ele alan yazar Ömer Seyfettin olmuştur (Ercilasun, 2013: 98).

23 Temmuz 1908’de Meşrutiyetin ikinci kez ilanıyla başlayan ve Yunanlıların İzmir’de denize dökülmesiyle sona eren Kurtuluş Savaşı arasında geçen 13 sene; devletin seferberlik ilan etmesiyle, halkın cepheden cepheye koştuğu, gidenlerin gelmediği, geride kalanların bin türlü dertle baş başa kaldığı, göçlerin ardı arkasının kesilmediği, milletin yarısına yakınının muhacir durumuna düştüğü ve iktisadi, kültürel, siyasi değişmelerin yaşandığı devre olarak Türk tarihinde yer alacaktır (Gülbüz 2000 s.199 akt. Karaşah, 2009, s.46).

Ömer Seyfettin, hikâyelerini siyasi, toplumsal, kültürel ve ekonomik açılardan çok büyük değişimlerin ve çalkantıların yaşandığı bir dönemde kaleme almıştır. Osmanlı Devleti’nin çok uluslu yapısının dağıldığı, farklı fikir akımlarının ortaya atıldığı, Batılı yaşam tarzı ve düşüncelerin

yayıldığı, ekonomik sıkıntıların yaşandığı ve milletin kurtuluşu için çok büyük mücadelelerin verildiği bu dönemin panoramasını yazarın hikâyelerinde görmek mümkündür (Beyitoğlu2018:51).

ÖMERSEYFETTİN'İN DİYET ADLI ÖYKÜSÜ (TAM METİN)

Dar kapısından başka aydınlık girecek hiç bir yeri olmayan dükkânında, tek başına gece gündüz kıvılcımlar saçarak çalışan Koca Ali tıpkı kafese konmuş terbiyeli bir aslanı andırıyordu. Uzun boylu, iri pençeli, kalın pazulu, geniş omuzlu bir pehlivandı! On senedir bu karanlık in içinde ham demirden dövdüğü kılıç namluları bütün Anadolu'da, bütün Rumeli'de, serhat boylarında büyük bir nam kazanmıştı.

Hatta İstanbul'da bile yeniçeriler satın alacakları kamaların, saldırmaların, yatağanların üstünde "Amel-i Ali Usta" damgasını arıyorlardı. O "çeliğe çifte su vermesini" biliyordu. Uzun kılıçlar değil, yaptığı kısacık bıçaklar bile iki kat olur, yine kırılmazdı. "Çifte su vermek", sanatının yalnız ona mahsus bir sırrıydı. Yanına çırak almaz, kimse ile çok konuşmaz, dükkânından dışarı çıkmaz... habire uğraşırdı. Bekârdı. Hısımlı akrabası yoktu. Memleketin yabancısıydı. Kılıçtan, demirden, çelikten, ateşten başka lâf bilmez, pazarlığa girmez, müşterileri ne verirse alırdı. Yalnız muharebe zamanları ocağını söndürür, dükkânının kapısını kilitler, kaybolur, muharebeden sonra meydana çıkardı. Şehirde ona dair birçok

hikâyeler söylenirdi. Kimi "cellât elinden kaçmış bir çelebi", kimi "sevgilisi öldüğü için vakitsiz dünyayı terk etmiş bir garip" derdi. Siyah şahane gözlerinin yüksek bakışından, kibar tavrından, mağrur sükûnundan, düzgün sözlerinden onun öyle adî bir adam olmadığı belliydi. Ama kimdi? Nereliydi? Nereden gelmişti? Bunları bilen yoktu. Halk kendisini seviyordu. Şehirde böyle meşhur bir ustanın bulunması herkes için ayrı bir iftihadı:

- Bizim Ali...
- Bizim koca usta...
- Dünyada eşi yoktur...
- Zülfikar'ın sırrı ondadır!

Derlerdi. Koca Ali, en kalın, en katı demirleri mısır yaprağı gibi incelten, kâğıt gibi yumuşatan sanatını kimseden öğrenmemiş, kendi kendine bulmuştu. Daha on iki yaşındayken sert bir beylerbeyi olan babasının başı vurulmuş, öksüz kalmıştı. Amcası çok zengindi. Debdebeli bir vezirdi. Onu yanına aldı. Okutmak istedi. Belki devlet katında yetiştirecek, büyük mevkilere çıkacaktı. Fakat Ali'nin mizacında "başkasına minnettar kalmak" ihtimali derin bir elem sızlatıyordu. "Ben kimseye eyvallah etmeyeceğim" dedi. Bir gece amcasının konağından kaçtı. Serseri bir adsız gibi dağlar, tepeler, dereler aştı. İsmi bilmediği memleketler dolaştı. Nihayet Erzurum'da ihtiyar bir demircinin yanına girdi. Otuz yaşına kadar Anadolu'da uğramadığı şehir kalmadı. Kimseye boyun eğmedi. Minnettar kalmadı. Ekmeğini taştan çıkardı. Alnının teriyle kazandı. Çok çalıştı. Emsalsiz işler meydana getirdi.

Pek az kazanca kanaat etti. İçinde “mukaddes ateş’ten bir şule bulunan her mucit gibi para için değil, sanatı, sanatının zevki için çalışıyordu. “Çeliğe çifte su vermek” onun aşkıydı. Gönüllü gibi muharebelere gittiği zamanlar yeniçerilerin, sipahilerin, sekbanların içinde “Ali Usta işi’nin methini işittikçe tadı dille anlatılmaz manevî bir zevk duyardı. Ölünceye kadar böyle hiç durmadan çalışırsa daha birkaç bin gaziye kırılmaz kılıçlar, kalkanlar parçalayan çelik yatağanlar, zırhları kesen ağır saldırmalar yapacaktı. Bunu düşündükçe gülümser, tatlı tatlı yüreği çarpar, ruhundan kopan bir hamleyle örsünün üzerinde milyonlarca kıvılcımlar tutuştururdu.

-Tak!

- Tak, tak!

- Tak, tak...

İşte bugün de sabah namazından beri durmadan on saat uğraşmıştı. Dövdüğü eğri namluyu örsünün yanındaki su fıçısına daldırdı. Ocağının sönmeğe başlayan ateşine baktı. Çekici bırakan eliyle terlerini sildi. Kapiya döndü. Karşiki mescitte hazin hazin akşam ezanı okunuyor, bacasının tepesindeki yuvada leylekler nihayetsiz bir takırtı koparıyorlardı. İkinci abdesti daha duruyordu. Yalnız ellerini yıkadı. Kuruladı. Yenlerini indirdi. Saltasını omzuna attı. Dışarıya çıktı. Kapısını iyice çekti. Kilitlemeğe lüzum görmezdi. Uzun meydandan mescide doğru yürüdü. Şehrin kenarındaki bu mütevazı mabede hep fakirler gelirdi. Minaresi sokağa bakan

küçük bir pencereydi. Müezzin buradan başını çıkarır, ezanını okurdu.

Koca Ali mescide girince her vakitkinden fazla kalabalık gördü. Daima üç kandil yakılırken bu akşam ramazan gibi bütün kandiller yanmıştı. Daha namaz safları dizilmemişti. Kapının yanına çöktü. Yanında alçak sesle konuşanların sözlerine istemeye istemeye kulak kabarttı. Konya’dan iki garip derviş geldiğini, yatsı zamanına kadar Mesnevi okuyacaklarını duydu.

Akşam namazı kılınıp bittikten sonra cemaatin bir kısmı çıktı.

Koca Ali yerinden oynamadı. Zaten biraz başı ağrıyordu. “Mesnevi dinler, açılım!” dedi. Büyük bir huzûr içinde, iki garip dervişin ruhu ürperten nağmeleriyle gasyoldu. Her âşık gibi onun kalbinde de nihayetsiz bir vecd, bir heyecan, bir galeyan istidadı vardı. En küçük bir vesileyle coşardı. Mânâsını anlamadığı bu lisanın uhrevî ahengi onun sakin kanını sular altında saklı derin bir girdap gibi kaynattı. Her tarafı sebepsiz bir sarsıntı ile titriyor, sökülmez bir hıçkırık boğazına takılır gibi oluyordu. Yatsı namazını kıldıktan sonra mescitten çıkınca doğru dükkânına giremedi. Yürüdü. Uykusu yoktu. Ilık, yıldızlı bir yaz gecesi idi. Samanuğrusu sarı altın tozundan nihayetsiz bir bulut gibi göğün bir tarafından öbür tarafına uzanıyordu. Yürüdü. Yürüdü. Şehirden mandıralara giden yolun geçtiği tahta köprüde durdu. Kenara dayandı. Geniş derenin dibine akseden yıldızlar nurdan çakıl taşları gibi

parlıyor, şırıldıyordu. Kenarlardaki karanlık top söğütlerde bülbüller ötüyordu. Daldı. Gitti. Saatlerce kımıldamadı. Dinlediği nağmelerin ruhunda kalan ahenklerini işitiyor, tıpkı mescitte gibi gasyoluyordu. Ansızın arkasından bir ses:

– Kimdi o? diye bağırdı.

Daldığı tatlı âlemden uyandı. Döndü. Köprünün öbür tarafında iki üç karaltı ilerliyordu. Gayrı ihtiyarî cevap verdi:

– Yabancı yok!

– Kimsin?

– Ali...

– Hangi Ali?

Gölgeler yaklaştılar. Bir adım kalınca onu kıyafetinden tanıdılar:

– Koca Ali... Koca Ali, be...

– Sen misin Ali Usta?

– Benim!

– Ne arıyorsun bu vakit buralarda?

– Hiç.

– Nasıl hiç? Suyu çekicini mi düşürdün yoksa...

–!

Bunlar şehir şubasının adamları, dizdarları. Kol geziyorlardı. Ne cevap vereceğini şaşırdı. Geceleri afyon yutan bu serseriler ehl-i ırzlar nazarında hırsızlardan, uğursuzlardan daha korkunçtu. Kendilerinden başka dışarıda bir gezeni yakaladılar mı, dayaktan canını çıkartırlardı. Ama, ona fena muameleler etmediler. Dizdarbaşı:

– Ali Usta, sen deli mi oldun?

dedi.

– Yok...

– Böyle gece yarısına yakın değil, hatta yatsıdan sonra sokakta, bahusus

böyle şehir kenarında kimsenin dolaşmasına ağamızın razı olmadığını bilmiyor musun?

– Biliyorum.

– Ee, ne arıyorsun buralarda?

– Hiç...

– Nasıl hiç?

Koca Ali yine cevap veremedi. Dizdarlar onun namuslu bir adam olduğunu biliyorlardı. Hırpalamadılar. Yalnız:

– Haydi yerine git. Dolaşma... Dediler.

Geldiği yollardan hızlı hızlı dönen Koca Ali ruhunda demin dinlediği ahengi tekrar buluyordu. Bülbüller keskin keskin ötüyor, uzaktan mandıraların köpekleri havlıyorlardı. Sokakta hiç kimseye rast gelmedi. Dükkânının önüne gelince durdu. Bacasının üstündeki leylek uyumamış, kefenli bir hayal gibi ayakta duruyordu. Kapısı aralıktı. Çıkarken sıkı sıkıya kapadığını hatırladı.

– Tuhaf, rüzgâr açmış olacak.

dedi. Dükkânında örsü ile çekicinden başka kıymetli şeysi yoktu. Bunlar da çalınmağa değmezdi. Kimsenin işine yaramazdı ki hırsız aşırnak zahmetine girsin...

İçerden kapıyı sürmeledi. Dizdarların müdahalesi canını sıkımişti. İşte, şehirde yaşamak da bir türlü esirlikti. Hâlbuki dağ başında, köyde sanatı geçmezdi. Birden ağır bir yorgunluk duydu. Kandilini yakmağa üşendi. Ocağın soluna gelen alçak musandıraya el yordamıyla çıktı. Büyük bir ayı pöstekisinden ibaret olan yatakçığına uzandı.

Sıçrayarak uyandı. Kapısı

vuruluyordu. Uyku sersemliği ile:

- Kim o? diye haykırdı.
- Aç, çabuk...

Sabah olmuştu. Kapının aralıklarında bembeyaz ziya çizgileri parlıyordu. O hiç böyle dalıp kalmaz, güneş doğmadan uyanırdı. Doğruldu. Musandıradan atladi. Ayakkabılarını bulmadan yürüdü. Hızla sürmeyi çekti. Birdenbire açılan kapının dükkânı dolduran aydınlığı içinde palabıyıklı, yüksek kavuklu dizdarbaşıyı gördü. Arkasında keçe külâhlı, çifte hançerli genç yamakları da duruyorlardı. “Ne var?” gibi yüzlerine baktı. Dizdarbaşı:

- Ali Usta, dükkânı arayacağız... dedi.

Koca Ali hayretle sordu:

- Niçin?
- Bu gece Budak Bey’in mandırasında hırsızlık olmuş.
- Ee, bana ne?..
- Onun için işte dükkânı arayacağız.
- O hırsızlıktan bana ne?
- Hırsızlar çaldıkları bir kuzuyu köprünün altında kesmişler. Meşin keselerin içindeki paraları alarak bir tanesini oraya bırakmışlar.

- Banane?

- O keselerden bir tanesini de bu sabah senin dükkânın önünde bulduk. Sonra... şu eşiğe bak. Kan lekeleri var!

Koca Ali kamaşan gözleriyle kapısının temiz eşiğine baktı. Hakikaten el kadar bir kan lekesi sürülmüştü. O, bu kırmızı lekeye dalgın dalgın bakarken palabıyıklı dizdar:

- Hem bu gece geç vakit ben seni köprünün üstünde gördüm. Orada ne arıyordun?

dedi.

Koca Ali yine verecek bir cevap bulamadı. Önüne baktı.

- Arayın...

Diye geri çekildi. Dizdarla yamakları dükkâna girdiler. Örsün yanından geçen başağa haykırdı:

- Ay, işte, işte...
- !

Koca Ali gayr-i ihtiyarî dizdarın baktığı tarafa gözlerini çevirdi. Yeni yüzülmüş bir deri gördü. Şaşırdı. Yamaklar hemen deriyi yerden kaldırdılar. Açtılar. Daha ıslaktı. Bir ağalarının bir de mücrimin yüzüne bakıyorlardı. Dizdarbaşı hiddetlenerek sordu:

- Çaldığın paraları nereye sakladın?
- Ben para çalmadım.
- İnkâr etme, işte kuzunun derisi dükkânında çıktı.
- Bu deriyi ben buraya koymadım.
- Ya kim koydu?
- Bilmiyorum.

Koca Ali zaten çok lâkırdı söyleyemezdi. Subaşının karşısına çıkartıldığı zaman da, gece geç vakit köprünün üstünde ne aradığını anlatamadı. Dizdarların bulduğu bütün deliller aleyhine çıkıyordu. Budak Bey’in yeni sattığı beş yüz koyun ücreti de mandıradan çalınmıştı, İki kuvvetli hırsız bekçi çobanı sımsıkı bağlamışlardı. Sonra canını çıkarıncaya kadar dövmüşler, hatta işkence için bir kolunu da kırmışlardı. Ertesi gün hâkimin huzurunda bu çoban hırsızın birini Koca Ali’ye benzettğini söyledi. Gece geç vakte kadar dükkânına

gelmemesi, derinin dükkânda, para keselerinden birinin kapısı önünde bulunması Koca Ali'nin ithamına kâfi geldi. Ne kadar inkâr etse hırsızlığı tevil götürmüyordu. Zaten hükümetçe nereden geldiği, nereli olduğu belli değildi.

Sol kolunun kesilmesine karar verildi.

Koca Ali bu kararı duyunca ömründe ilk defa olarak sarardı. Dudaklarını ısırıldı. Kazaya rızadan başka çare yoktu! Sendeleyerek ayağa kalktı. Hâkime dik bir sesle:

– Kolumu bırakın, kafamı kesin!

Diye rica etti. Bu ömründe onun ilk ricasıydı. Fakat ihtiyar hâkim çok âdildi:

– Hayır oğlum, dedi, sen adam öldürmedin. Eğer çobanı öldürseydin o vakit kafan giderdi. Ceza kabahate göredir. Sen yalnız hırsızlık ettin. Kolun kopacak. Hak böyle istiyor. Şeriatın kestiği yer acımaz...

Koca Ali'nin kolu kafasından çok kıymetliydi. Çeliğe “çifte su’yu bu iki kol sayesinde veriyor, bu iki el sayesinde serhatlerde dövüşen binlerce gazilere çelik kalkanları kıran, ağır zırhlıları yırtan, demir tolgaları ikiye biçen tüy gibi hafif kılıçlar yetiştiriyor, yok pahasına, pir aşkına çalışıyordu.

Onu Ağa Kapısında dizdarların odası altına kapadılar. Kısas gününü burada bekliyor, hiç sesini çıkarmıyor, çolak kalınca örsünün başında çekiç vuramayacağını düşünerek mabudu ölen bir mümin matemini duyuyordu. Kolunun diyetini verecek on parası yoktu. Şimdiye kadar para için çalışmamıştı.

...Bütün şehir halkı Koca Ali gibi mahir bir ustanın kolu kesileceğine acıdı. Bu kadar yakışıklı, mert, çalışkan, kuvvetli, güzel bir adamın ölünceye kadar sakat sürünmesine en duygusuz vicdanlar bile dayanamıyordu.

İşte herkes onu seviyordu.

Sipahiler kendilerine pek ucuz kılıç döven bu adamı kurtarmayı sözleştiler. Şehrin en büyük zengini Hacı Mehmet’e müracaat ettiler; bu adam Karun kadar mal sahibi olduğu hâlde son derece hasisti. Hâlâ şehrin pazar yerinde, küçük bir dükkânda kasaplık yapıyordu. Düşündü, taşındı, nazlandı. Suratını ekşitti. Başını salladı. Ama sipahilerle hoş geçinmek lâzımdı:

– Mademki siz istiyorsunuz, dedi, ben onun kolu için diyet veririm. Ama bir şartla...

– Ne gibi?

Diye sordular.

– Varın kendine söyleyin. Eğer ben ölünceye kadar bana bedava hizmetçilik, çıraklık etmeğe razı olursa...

– Pekâlâ, pekâlâ...

...Sipahiler Ağa Kapısına koştular. Hacı kasabın teklifini Koca Ali’ye söylediler. O evvelâ “kasaplık bilmediğini” ortaya sürdü. Kabul etmek istemiyordu. Sipahiler

– Adam sen de! Kasaplık iş mi? O kadar harp gördün. Kılıç salladın. Bağlı koyunu yere yatırıp kesemez misin?

Diye ısrar ettiler.

“Kula kul olmak” fâni dünyada “birisine minnettar kalmak” azapların en ağırıydı.

O, daha pek gençken, vezir amcasının lütfunu bile çekememiş, minnettar kalmamak için, aile ocağından kaçmış, gurbet ellerine atılmıştı. Şimdi kör talihi onu bak kime köle edecekti?

Sipahiler:

– Hacı'nın yaşı yetmiş aşmış... Zaten daha ne kadar yaşar ki... O ölünce yine sen hür kalır, bize kılıç yaparsın. Haydi, düşünme usta, düşünme! Diyorlardı.

Hacı kasap, kesilecek kolun diyetini hâkime saydığı gün Koca Ali'yi arkasına taktı. Dükkâna getirdi. Bu adam gayet titiz, gayet huy-suz, gayet berbat bir ihtiyardı. Hiç durmadan dırdır söylenirdi. Hasisliğinden şimdiye kadar bir hizmetçi, bir çırak tutamamıştı. Koca Ali'yi eline geçirince hemen dükkânının köşesine bir set yerleştirdi. Üstüne bir şilte koydu. Geçti, oraya oturdu. Her şeyi ona yaptıрмаğa başladı. Ama her şeyi... Sabah namazından beş saat evvel şehirden iki saat ötedeki mandırasından o gün satılacak koyunları ona getiriyor, ona kestiriyor, ona yüzdürüyor, ona parçalattırıyor, ona sattırıyor... Ta akşam namazına kadar durmadan emirler veriyordu. Zavallıya verdiği yalnız bulgur çorbasıydı. Bazen kendi artıklarını köpeğe verir gibi önüne atardı. Geceleri dükkânı baştan aşağı yıkatıyor, uykuya yatırmadan ertesi sabah için koyun getirmek üzere mandırasına yolluyordu. Odununu bile ormandan ona kestiriyor, suyunu ona taşıyor, her işi, her işini ona gördürüyordu. Hatta evinin bahçesindeki lâğım kuyusunu bile ona ayıklattı.

Koca Ali, sade suya bulgur çorbasıyla bu kadar zahmetlere yıllarca göğüs gerebilecekti. Fakat Hacı kasabın ikide bir:

– Ulan Ali... Kolunun diyetini ben verdim. Yoksa çolak kalacaktın.

Diye yaptığı iyiliği tekrarlamasını çekemiyordu.

Bir gün, iki gün, üç gün dişini sıktı. Durmadan çalıştı. Gece uyumadı. Gündüz koştu. Efendisinin karşısında el pençe divan durdu. Yine:

– Kolunun diyetini ben verdim.

– Şimdi çolak kalacaktın ha...

– Benim sayemde kolun var.

Hacı kasap âdeta bu sözleri “aferin” tarzında diline pelesenk etmişti. Her emrinin icrasından sonra kır sakallı, çirkin, sıska suratını ekşiterek mavi çukur gözleriyle onu tepeden tırnağa süzer, “Aklında tut, benim esirimsin!” gibi, verdiği diyeti hatırlatırdı. Koca Ali susar, kalbinin yırtıldığını, göğsüne sıcak sıcak bir şeyler yayıldığını, kilitlenen çenelerinin çatırdadığını, şakaklarının attığını duyardı. Geceleri uyuyamıyor, gündüzleri uğraşırken, mandıraya gidip gelirken, salhanede koyunları yüzerken, müşterilere et keserken “Ne yapacağım, ne yapacağım?” diye düşünüyor, hiçbir şeye karar veremiyordu. Dünyada kimseye eyvallah etmeyerek kanaatle, gururunun saadeti içinde yaşamak isterken başına gelen bu belâ neydi?

Kaçmayı namusuna yediremiyordu. İşte o vakit sahiden hırsızlık etmiş olacaktı. Fakat bu herifin ikide bir de bu yaptığını başa kakmasına tahammül...

ölümünden pek güç, ölümünden pek acı, ölümünden pek ağırdı...

Hacı kasaba köle olduğunun tam haftasıydı. Günlerden cumaydı. Yine erkenden mandıraya gitmiş, koyunları getirmiş, salhanede yüzmüş, dükkândaki çengellere asmıştı. Tezgâhın solundaki büyük yağlı siyah taşa satırları biliyor, yine: “Ne yapacağım, ne yapacağım?” diye düşünüyor, dudaklarını ısıırıyordu. Daha efendisi gelmemişti. Satırları bitirince büyük bıçakları bilemeğe başladı. “Ne yapacağım, ne yapacağım?” hülyasına öyle dalmıştı ki... kasabın geldiğini duymadı. Ansızın uğursuzun boğuk sesi yüreğini ağzına getirdi:

– Ne yapıyorsun be?

Döndü. Efendisi köşesine oturmuş, çubuğunu tüttürüyordu.

– Bıçakları biliyorum. dedi.

– Hay tembel, miskin hay... Sabahtan beri ne yaptın?

Cevap vermedi. Kapakları çürümüş bu küçük, bu hain, bu yılan gözlerle kıpmadan baktı, baktı. İhtiyar beklemediği bu acı bakıştan kızdı. Sordu:

– Ne yapıyorsun?

Koca Ali sesini çıkarmıyor, bir hafta içinde belki beş senelik hizmetini durup dinlenmeden gördüğü hâlde kendini yine “tembel, miskin” diye tahkir etmeğe sıkılmayan bu kötü insanı ezici bir bakışla süzüyordu. Yine kalbi yırtılır gibi oluyor, göğsüne sıcak bir şeyler yayılıyor, çeneleri kitleniyor, şakakları zonkluyordu. Bir anda bu titreme durdu. Koca Ali gözlerini açtı. Bir hafta buna nasıl tahammül etmişti?

Şaşırdı. Hacı kasap çubuğu yanına bıraktı. Hizmetçisinin bu ağır bakışından kurtuluvermiş gibi dırlandı:

– Kolunun diyetini benim verdiğimi unutuyorsun galiba, dedi, ben olmasam şimdi çolak kalacaktın...

Koca Ali yine cevap vermedi. Acı acı gülümsedi. Kızardı. Sonra birden sarardı. Hızla döndü. Bilediği satırların en büyüğünü kaptı. Sıvalı kolunu yüksek kıyma kütüğünün üstüne koydu. Kaldırdığı ağır satırı öyle bir indirdi ki... O anda kopan kolunu tuttu. Gördüğü şeyin dehşetinden gözleri dışarı fırlayan Hacı kasabın önüne:

– Al bakalım, şu diyetini verdiğin şey! Diye hızla fırlattı. Sonra esvabının kolsuz kalan yenini sıkı bir düğüm yaptı. Dükkândan çıktı. Onun vaktiyle geldiği yer gibi, şimdi gittiği yeri de şehirde kimse öğrenemedi (Yeni Mecmua, 1918, s.16-19).

DİYET ADLI HİKÂYENİN TAHLİLİ

a) Şahıslar ve özellikleri:

Koca Ali: Uzun boylu, iri pençeli, kalın pazulu, geniş omuzlu bir pehlivan. On senedir ham demirden dövdüğü kılıç namluları bütün Anadolu’da, bütün Rumeli’de, serhat boylarında büyük bir nam kazanmıştır. Yanına çırac almaz, kimse ile çok konuşmaz, yalnız yaşar, dükkânından dışarı çıkmaz. Namuslu, dindar, zararsız, hiç evlenmemiş biridir. Bulunduğu yerde akrabası yoktur. Kimselerle pazarlığa girmez, müşterileri ne verirse alır. Sadece muharebe zamanları ocağını söndürür, dükkânının kapısını kilitlet, kaybolur, muharebeden sonra meydana çıkmaz.

Gizemli bir kişidir. Şehirde ona dair birçok hikâyeler söylenir. Tok gözlü, kimseye minnet borcu olmasını istemeyen bir kişi.

Hacı Mehmet: Kır sakallı, çirkin, sıksa suratlı, mavi çukur gözlü, Karun kadar mal sahibi olduğu hâlde son derece hasis birisidir. Şehrin pazar yerinde, küçük bir dükkânda kasaplık yapar.

Eserde yukarıdaki asıl iki kahramanın yanı sıra bekçibaşı, bekçiler, sekbanlar, müezzin, sipahiler, hakim, Budak Bey ve hırsızlar bulunmaktadır. Ayrıca hikâyede Koca Ali'nin babası ve amcasından da kısaca bahsedilmiştir.

b) Zaman: Hikâyede kesin bir zaman dilimi verilmemiştir. Fakat hikâyeye baktığımızda olayların Osmanlı döneminde geçtiği anlaşılmaktadır. Öyküde bulunan ana olay bir haftalık zaman diliminde geçmektedir. Ayrıca öykü anlatılırken geriye dönüşler yapılarak farklı zaman kesitlerinden bahsedilir.

c) Mekan: Hikâye Anadolu'da bir şehirde geçer. Şehir ismi verilmemiştir. Koca Ali'nin dükkânı, tahta köprü, mescit, olayların geçtiği mekânlardır. Geniş mekan ismi olarak öyküde İstanbul, Konya ve Erzurum'un adı geçer.

d) Olay örgüsü: Yazar hikâyeye Koca Ali'nin tasviriyle başlar:

Dar kapısından başka aydınlık girecek hiçbir yeri olmayan dükkânında, tek başına gece gündüz kıvılcımlar saçarak çalışan Koca Ali tıpkı kafese konmuş terbiyeli bir aslanı andırıyordu. Uzun boylu, iri pençeli, kalın pazulu, geniş omuzlu bir pehlivandı! On senedir bu

karanlık içinde ham demirden dövüldüğü kılıç namluları bütün Anadolu'da, bütün Rumeli'de, serhat boylarında büyük bir nam kazanmıştı.

Hatta İstanbul'da bile yeniçeriler satın alacakları kamaların, saldırmaların, yatağanların üstünde "Amel-i Ali Usta" damgasını arıyorlardı. O "çeliğe çifte su vermesini" biliyordu. Uzun kılıçlar değil, yaptığı kısacık bıçaklar bile iki kat olur, yine kırılmazdı. "Çifte su vermek", sanatının yalnız ona mahsus bir sırrıydı. Yanına çırac almaz, kimse ile çok konuşmaz, dükkânından dışarı çıkmaz... habire uğraşırdı. Bekârdı. Hısımlı akrabası yoktu. Memleketin yabancısıydı. Kılıçtan, demirden, çelikten, ateşten başka lâf bilmez, pazarlığa girişmez, müşterileri ne verirse alırdı. Yalnız muharebe zamanları ocağını söndürür, dükkânının kapısını kilitler, kaybolur, muharebeden sonra meydana çıkardı. Şehirde ona dair birçok hikâyeler söylenirdi. Kimi "cellât elinden kaçmış bir çelebi", kimi "sevgilisi öldüğü için vakitsiz dünyayı terk etmiş bir garip" derdi. Siyah şahane gözlerinin yüksek bakışından, kibar tavrından, mağrur sükûnundan, düzgün sözlerinden onun öyle sıradan bir adam olmadığı belliydi. Ama, kimdi? Nereliydi? Nereden gelmişti? Bunları bilen yoktu. Halk kendisini seviyordu.

Ömer Seyfettin'in hikâyesine Koca Ali'nin bu kadar uzun ve ayrıntılı bir tanıtımı ile başlaması boşuna değildir.

Amaç, ideal değerlerle teçhiz edilmiş çok belirgin bir tip yaratmak ve onu türün imkânları dâhilinde okuyucuya sunmaktır. Tipler taşıdıkları isimlerle birer fert olarak görünmelerine rağmen, gerçekte kendilerine has değerlerin değil, belli bir grup veya sınıfın ortak değerleri etrafında vücut bulup onların temsilcisi olurlar(Çetişli:59).

Burada Ömer Seyfettin minnet altında kalmanın ne kadar kötü olduğunu anlatmak için seçtiği karakteri en ince ayrıntısına kadar anlatmıştır. Böylelikle okuyucu hem ruhî hem fizikî özellikleri verilen Koca Ali'yi bize sevdirmiştir. Klasik vak'a hikâyelerinde kahramanların özellikleri okuyucuya bizzat verilir. Bu hikâye de olay hikâyesi olduğundan kahramanların özelliklerini açıkça görmekteyiz.

Yazar eserini okuyucuya dört bölüm halinde sunmuştur. Diyet, son derece sağlam bir olay örgüsüne sahiptir. Her bir vak'a halkası, bir sonrakinin tabii bir sebebi ve her sonraki vak'a halkası da, bir öncekinin tabii bir sonucudur. Olaylarda olağanüstülük olmadığı gibi, vak'a halkaları arasında da herhangi bir kopukluk yoktur. Bununla birlikte Diyetin olay örgüsünü, iki ana bölüme de ayırabiliriz. Bunlar; Koca Ali'nin sol kulunun kesilmesine karar verilmesine kadarki olaylar ile bundan sonraki olayları kapsayan bölümlerdir. Zira kolunun kesilmesi kararı, kahraman için tam bir dönüm noktası olur ve onu kesin bir

çıkma ile karşı karşıya bırakır.(Çetişli:61).

Daha sonra olay örgüsü şu şekilde devam etmektedir: Koca Ali'nin minnet duyguları altında çıraklık ve hizmetçilik yapması ve daha sonra günden güne eziyete dönüşen bu hizmetçiliğin yükünden kurtulmak için Hacı Mehmet'e kolunu kesip vermesi ve Koca Ali'nin bir daha görünmemesi.

e) Bakış açısı:Hikâye, hâkim bakış açısı bir diğer adıyla ilahi bakış açısıyla anlatılmıştır. Bu bakış açısında yazar her şeye hâkimdir, kahramanlarının düşüncelerini, hislerini, olayların iç yüzünü vb. bilir.

f) Dil ve Anlatım:Hikâye, açık, yalın ve sade bir Türkçeye yazılmıştır. Hikâyede sık sık betimleme ve benzetmelerden yararlanılmıştır. Koca Ali'nin fiziki ve ruhi portresine geniş yer verilmiştir. Eser Maupassant yani klasik olay hikayesi olduğu için kişi portrelerine yer verilmesi doğaldır.

g) Çatışma: Hikâyede onuru ile çalışarak yaşamak ile minnet altında yaşamak konuları çatışmıştır. Yani gurur ve minnet kavramları hikâyede çatışma konusudur.

ğ) Anafikir: "Minnet altında kalmak çok kötüdür" mesajı hikâyede sürekli vurgulanmıştır. Öyle ki yazar bu fikrine hikâyede şöyle yer vermiştir: "Amcası çok zengindi. Debdebeli bir vezirdi. Onu yanına aldı. Okutmak istedi. Belki devlet katında yetiştirecek, büyük mevkilere çıkacaktı. Fakat Ali'nin mizacında 'başkasına

minnettar kalmak' ihtimali derin bir elem sızlatıyordu. 'Ben kimseye eyvallah etmeyeceğim' dedi.

Yine hikâyede "O, daha pek gençken, vezir amcasının lütfunu bile çekememiş, minnettar kalmamak için, aile ocağından kaçmış, gurbet ellerine atılmıştı. Şimdi kör talihi onu bak kime köle edecekti?" ifadeleri yer almaktadır.

Hikâyede bir başka yerde ise "dünyada kimseye eyvallah etmeyerek kanaatle, gururun saadeti içinde yaşamak isterken başına gelen bu belâ neydi?" ifadeleri yer almaktadır.

KAYNAKLAR

- Aktaş, Ş. (2000). Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş. Ankara, Akçağ Yayınları.
- Beyitoğlu, Yahya Kemal (2018). ÇÜTAD Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi Cilt 3, Sayı 1.
- Cunbur, M. (1992). Ömer Seyfettin'in Hayatı ve Eserleri. Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Çetişli, İsmail.(2000). Metin Tahlillerine Giriş, Roman-Hikâye, Isparta, s.61.
- Ercilasun, Bilge (2013). Türk Roman ve Hikâyesi Üzerine, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kabaklı, A. (1990). Türk Edebiyatı. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

Kara, Esra (2004). "Toplumsal Bir Olgu Olarak Sanat ve Edebiyat (Küçük Bir Sanatçının Omuzlarında Koca Bir Evren)", Hece Dergisi, Hayat, Edebiyat, Siyaset Özel Sayısı, S. 90, 91, 92, Haziran, Temmuz, Ağustos 2004, s. 138-145.

Karaşah, E.(2009). Ömer Seyfettin'in Öykülerinde Çocuk ve Çocuk Eğitimi T.C. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Yüksek Lisans Tezi.

Önertoy, O. (1995). Ömer Seyfettin'de milliyetçilik düşüncesi. Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Polat, N. H. (2007). Ömer Seyfettin. Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA) [C 34, 80-82]. İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.

Sucu, A. Ö. (2013). Kültür Aktarımında Edebiyat Eğitiminin Önemi. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi Bildirileri. Saraybosna: International Burch University.

Tural, S. (1984). "Ömer Seyfeddin'in Hayatı ve Eserleri". Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfeddin. İstanbul, Marmara Üniversitesi Yayınları.

Yeni Mecmua, C. 2, S.27, 10 Kanunisanı 1918/10 Ocak 1918, s.16-19.

"YENİ LİSAN"IN yani KONUŞULAN TÜRKÇENİN EDEBİYAT ve BİLİM DİLİ OLUŞ MÜCADELESİNDE ÖMER SEYFETTİN

Yaşar ÇAĞBAYIR

Tarihin, Türk dil ve edebiyatına armağan ettiği sayılı kişilerden birisidir. Okullarda genellikle çocuk ve kahramanlık hikâyeleri ile tanıdığımız ve tanıttığımız bu ülkücü yazar "şair, dilci ve fikir adamı" olarak da karşımıza çıkar. (Polat, 2016; 19)

Ömer Seyfettin'in fikrî gelişimini kavrayabilmek için kısaca aile, öğrenim ve meslek hayatından söz etmek yerinde olur. O, her şeyden önce asker aileden gelen bir askerdir.

11 Mart 1884'te Gönen'de doğmuştur. Babası, Hacı Murad'ın topraklarından gelme Dağıstanlı Mahmut Şevki Bey alaylı bir binbaşısıdır. Annesi ise İsfendiyaroğullarından Ankaralı topçu yarbayı Mehmet Beyin kızıdır. (Okay-Aktaş, 2004; 131)

Ömer, ana sınıfı ve ilk öğrenimine Gönen'de daha dört yaşında iken kalem ve kâğıtla oynadığını gören mahalle mektebi öğretmeni bayanın teklifi üzerine başlar. (Banarlı, 1971; 1103) (Tural, 1984; 9) Babasının tayini üzerine öğrenimine kısa bir süre İnebolu ve Ayancık'ta devam etti. (Polat, 2016; 21-2007; 80) Daha sonra annesi İstanbul'a dönünce öğrenimine modern eğitim veren "Mekteb-i Osmanî"de devam ederken babasının isteği üzerine Askerî Baytar Rüştîyesine geçti. (Banarlı, 1971; 1103) Asker çocukları özel bir sınıfta toplanmıştı. Bu özel sınıftan mezun olanlar Kuleli Askerî

Lisesine doğrudan girebilirken o arkadaşı Enis Avni (Aka Gündüz) ile birlikte Edirne Askerî İdadisine kaydoldu ve 1900'de mezun oldu. Daha sonra da İstanbul'a döndü ve Mekteb-i Harbiye-i Şâhâne'ye girdi. (Okay-Aktaş, 2004; 132)

O günkü Türk toprakları olan Makedonya'nın karışması üzerine "Harbiye-i Şâhâne İdaresi" aralarında Ömer Seyfettin'in de bulunduğu son sınıftakilerin "sınıf-ı müstacele" olarak sınavsız mezun edilmesine karar verir. Böylece 1903'te mülâzım-ı sâni [teğmen] rütbesi ile mezun oldu. Merkezi Selanik'te bulunan III. Ordu'nun, (Aydın Vilayet merkezi olan) İzmir'e bağlı Kuşadası redif taburuna atandı (6 Eylül 1904). Ancak buraya gelmeden iki yıl süreyle Balkanlarda çeşitli yerleşim bölgelerinde çete takip ve tenkilinde bulunmuş, Serez'e bağlı Yakorit'te bölük komutanlığı yapmıştır. (Polat, 2007; 80) Bu görevi sırasında Balkan milletlerinin ırkçı ve düşmanca tutumlarını yakından gördü. Bu bölgedeki kavimlerin milliyetçilik ve bağımsızlık mücadelelerine yakından vakıf oldu. Onun fikir yapısının ve Türklük ülküsünün gelişmesinde, olgunlaşmasında buralarda gördüğü uyanış hareketlerinin etkisi olduğu, olayları buralarda geçen hikâyelerinden rahatça anlaşılabilir. Hikâye ve diğer yazılarında, eserlerinde sergilenen sağlam ve şuurlu

milliyetçiliğinin kaynağı bu bölgede iki yıl süren vazifesi dolayısıyla ruhunda uyanan tepkilerin verimidir. (Banarlı, 1971; 1103) İzmir Askerî Hastane Baştabibi Faik Paşa'nın aracılığı ile 1907'de İzmir'deki eğitim veren Aydın Vilayeti Jandarma Alay Mektebinde "Kavâid-i Dîniye" öğretmenliği yapar. (Banarlı, 1971; 1103) (Polat, 2018; 5 - 2016; 22)

Okul hayatında ve gerek İzmir, gerekse bu görevi dolayısıyla Balkanlarda geçen zaman zarfında yazdı, okudu; inceledi, gözlemledi. Bunun neticesinde tanıştığı değerli kişilerin de etkisi ile idealist bir Türkçü oldu. Köprülü Askerî Rüştiyesinde beden eğitimi öğretmenliği yaptı (1909). İttihat ve Terakki ile ilişkisi de Selanik'te bulunduğu bu yıllarda başlar. Hatta 31 Mart ayaklanmasını bastırmak üzere İstanbul'a gelen Hareket Ordusunda yer aldı (17 Nisan 1909). 1909 yazında Balkanlara geri döndü. (Polat, 2016; 23) İstanbul'da bulunduğu sıralar yakından tanık olduğu siyasî ve fikrî hava, ordu-siyaset ilişkisi onu askerlikten soğuttu. (Tural, 1984; 11) (Polat, 2016; 23)

İttihat ve Terakki'nin desteğiyle bir ara ordudan ayrılır. İttihat ve Terakki'nin maddi desteğiyle yayınlanan Genç Kalemler dergisinin 21 Nisan 1911 tarihli II. cilt, 1. sayısında yazdığı yazısıyla "Yeni Lisan" hareketinin başını çeker. 1911 ortalarında istifa öncesi görev yaptığı Yakorit'ten Selanik'e gider ve oraya yerleşir. Artık bütün zamanını ve gücünü fikrî ve kültürel konulara özellikle Türkçülük, Türkçecilik üzerine yoğunlaştırır.

Balkan Savaşı başlayınca tekrar göreve çağrılır (14 Eylül 1912). Garp Odusunun 39. Alay 3. Taburuna katılarak Sırplarla Komonova'da, Yunanlılarla Yanya'da savaşır. Ancak 20 Ocak 1913'te esir düşer. Atina

yakınlarındaki Naflion kasabasında geçirdiği on aylık bir esaret hayatından sonra (17 Aralık 1913) İstanbul'a döner. Askerlerin siyasetle uğraşmasını yasaklayan bir kanun üzerine sıkıyönetim mahkemesinin kararıyla 31 Ocak 1914'te orduyla ilişkisi kesilmiştir. (Polat, 2016; 24) Yazar bundan sonraki geçimini öğretmenlik yaparak ve kalemıyla sağlamıştır. (Polat, 2016; 21-23) (Kutlu, trsz (183)

1915 yılı sonlarında evlendiği eşinden 1918 Eylülünde boşanır. (Yıldırım, 2020; 69) Eski komutanlarından Cavit Paşa'nın Kalamış'taki köşkünde kiracı olarak yaşamaya başlar. 23 Şubat 1920'de yataktan kalkamayacak hâlde rahatsızlanır, 4 Mart 1920'de Haydarpaşa Tıp Fakültesi hastanesine kaldırılır; 6 Mart 1920'de şeker hastalığından (= hiperglisemi) vefat eder.

"O zamanlar ne sıradan insanlar ne de doktorlar şeker hastalığından, diyabetten haberdar. Hastaneye her gittiğinde doktorlar şeker hastalığından dolayı oluşan eklem ağrılarına romatizma tedavisi uygularlar. Tedavi bir Azrail'e dönüşür. Hastane çıkışında da bol bol üzüm hoşafı içmesini tembih ederler." (Ergü, 2020; 51)

Cenazesi Kadıköy Kuşdili Mahmut baba mezarlığına defnedilir. Buranın tramvay garajı yapılması üzerine mezarı Zincirlikuyu Asrî Mezarlığına nakledilir (1939). (Polat, 2016; 25)

Gerek okul yıllarında gerekse askerlik ve askerlikten ayrıldıktan sonraki hayatında kendi düşüncelerini çoğunlukla fikrî makaleler, musahabeler ve nihayet hikâye ve romanlarla açıklamaya, yazmaya çalışmıştır. Çeyrek asırlık bir yazı hayatına bu kadar yazıyı, eseri nasıl sığdırdı diye insanın şaşırması geliyor. O üstelik bir de askerdirdi. Her

ne kadar İzmir ve Kuşadası görevleri sırasında biraz rahat olsa da Balkanlarda yaptığı eşkiya / çete takibi ve nihayet Balkan Savaşındaki çatışmalar sırasında nasıl fırsat buldu da yazabildi...

Hayatını konu alan eser ve yazılarda onun erken yaşta yazmaya başladığı, ilk yazdığı edebi türün şiir olduğu belirtilir. İzmir'de edebî gelişiminin tanıştığı Necip Türkçü ve Baha Tevfik sayesinde olduğu ve burada Fransızca öğrendiğini Aka Gündüz'den öğreniyoruz. Aka Gündüz, bunu bizzat kendisinden dinlediğini yazar. (Alangu; 1968; 67) İzmir'de iken aktif siyasi tartışma ve benzeri ortamlardan uzak durur. Buradaki günleri ve yılları onun edebî ve fikrî hayata hazırlandığı dönemdir. O asıl fikrî uyanışını Balkanlardaki görevi sırasında diğer kavimlerin isyan ve çete hareketleri karşısında Balkan Türkleri arasında da karşı tepki olarak doğan ve gelişmeye başlayan "Yeni Türk Milliyetçi Düşünce" akımıyla şekillenmiştir. Oradan Ali Canip Yöntem'e yazdığı mektupta önceki şiirlerinde izlemiş olduğu Edebiyat-ı Cedide'nin dışında yeni bir arayış içinde olduğunu belirtir. Bu fikrinde İzmir'deyken tanıdığı Türkçü Necip ve Baha Tevfik'ten edindiği fikir ve okuduğu Fransızca eserlerden kazandıkları, onu bu türlü bir arayışa sevk etmiştir. Onun söz konusu ettiğimiz bu mektubunda Millî Edebiyat'ın nüvesini buluruz. (Okay-Aktaş, 2004;138) Daha sonra Ziya Gökalp'le yolları kesişir. Ziya Gökalp bir sosyolog düşünür, Ömer Seyfettin de uygulayıcı sıfatıyla Türkçülük hareketinin bugüne ulaşmasını sağlayan iki temel direk olarak edebiyat ve fikir tarihimizde yerini almıştır.

Onu hikâyeleri ile tanıdığımızı ve tanıttığımızı söyledik. Kısaca hikâyelerini

sınıflandırmak gerekirse şöyle bir sıralamaya tabi tutmak yerinde olur: a) Tarihî hikâyeler, b) Çocukluk anılarından esinlendiği hikâyeler, c) Askerlik hayatının izlerini yansıtan hikâyeler, ç) Sosyal eleştiri hikâyeleri, d) Yanlış inanç ve çıkarıcı kişileri konu alan hikâyeler, e) Mizahi hikâyeler, f) Folklor ve efsaneye dayalı hikâyeler... (Kutlu, trsz; 186) Bununla beraber onu yalnız hikâyeciliği ile tanımak ve tanıtmak eksik bir tanıma olur. O edebiyatın hemen her alanında; şiir, anı, tiyatro, düşünce (fikrî), roman, hikâye, psikoloji, çeviri türlerinde eserler vermiştir. (Tural,1984: 9-40) (Okay-Aktaş, 2004;138) Nazım Hikmet Polat Hoca, onun yazılarının, kitaplarının sayısı hakkında şöyle der:

"Ömer Seyfettin'in yazı faaliyeti, mevcut külliyatlarda bulunanlardan daha zengindir. ... yazı türlerine göre dağılımı şöyledir (tefrikalar da kitaplar da birer kabul edilerek): 167 hikâye, 201 makale (popüler bilim ve fikir yazısı) ve fıkra, 87 şiir, 21 mansure (fantezi), 15 mektup, 21 tercüme, 3 piyes, 2 adet günlükten parçalar." (Polat, 2016; 26 / 2020 (c);33) Ömer Seyfettin'in bilinen yazı ve eserlerinin tam olmadığı ancak zaman içinde yeni yazılarının keşfedilebileceği de ifade edilmektedir.

Ömer Seyfettin'in yazılarının tamamına ulaşamamasının sebebi çok fazla takma ad ve rumuz kullanmış olması ve kütüphanelerdeki süreli yayın koleksiyonlarının eksikliğidir. (Polat, 2016;27)

Niçin bu kadar çok takma ad ve rumuz kullanmıştır? Bunun sebebi öncelikle düşüncelerini açıklayan aydınları sürgün, hapis, sansür gibi yönetimin baskısı, ikincisi geçimini temin etmek için aynı gazete veya dergide bile birden çok yazı yayınlama

durumu, aynı düşünceyi paylaşan çok sayıda kişinin var olduğu görünümü verilmek istenmesi ve en sonuncu sebep de asker oluşu.(Eraydın-Argunşah, 2020;31)

Ömer Seyfettin'i edebiyat araştırmacıları çeşitli yönlerine değinerek şair, hikâyeci, dilci, fikir adamı yönlerinden değerlendirirler. (Polat, 2016;33-47) Bütün bu yönleriyle ele almak burada mümkün olamayacağı kanaatiyle biz sadece diltiliği hakkında birkaç söz etmek niyetindeyiz.

Ömer Seyfettin makale ve sohbetleriyle Türkçe hakkındaki görüşlerini ortaya koymuş ve yazdığı hikâye ve romanlarla da bunu uygulamıştır. Başlangıçtaki yazı ve şiirleri onun ifadesiyle "Yeni Lisan" çerçevesinde olmasa da daha sonrakiler savunduğu fikre uygundur. Onun diltilik ya da Türkçe konusunda savunduğu konu "Yeni Lisan"dır . Gerek Genç Kalemler, Gençlik, Dicle, Yirminci Asırda Zekâ, Türk Sözü, Tanin, Turan gibi süreli yayın organlarında yayınlanan yazılarıyla "Yeni Lisan" adını verdiği "konuşulan Türkçe"yi savunur. Ona göre konuşulan Türkçe halkın anlayacağı dildir. Millî edebiyat ancak milletin dili ile meydana getirilebilir. Ona göre "eski lisan" asla konuşulmayan, ancak özel olarak ilgilenenlerin bildiği bir dildir. Tarih içinde Türkçeye Arapça ve Farsça kelimeler ve terkipler girmiş ve Türkçe doğallığını yitirmiş ama yine de aslî unsurlarını kaybetmemiş olduğu için eski saf ve anlaşılabilirliğine kavuşturmak mümkündür. Daha sonra millî edebiyatımızın olmadığını ifade eder. Dünküler dediği edebiyatçıların ya İran efsanelerini ya da Arap hikâyelerini konu aldığını, muharebe ve tasavvufî eserler verdiklerini, bugünküler dediklerinin de Fransız ve diğer batı ediplerine

öykündüklerini bu yüzden millî olmadıklarını ve millî bir edebiyat yaratamayacaklarını söyler. Millî bir edebiyat yaratmanın ilk şartının dilde sadeleşme olduğunu, bunun için de kullanılan, yerleşmiş ve anlaşılan, aynı zamanda Türk söyleyişine uydurulmuş kelimeler dışındaki ağır ve ağıdalı kelimelerin tasfiye edilmesi gerektiğini, bu işe girilirken terimlere dokunulmaması gerektiğini savunur.

İkinci bir "Yeni Lisan" makalesinde yabancı tamlamaların, yabancı kelimelerin müenneslik- müzekkerlikleriyle yabancı terkiplerin Türkçede yerinin olmadığını, bunların bize bir şey ifade etmediğini belirtir. "Bu dişilik-erkeklige bizim dimağımız, bizim dimağımızın telâkkisi de yabancıdır." der. "Yeni Lisan"'ın ilim ve sanat dili olduğunu açıklar. "Bu lisan bir ilim lisanı olabilir, fakat bir sanat lisanı, asla!" diyenlerin büyük bir hata yaptıklarını yazar. Burada bir giriş yapmak gerekti. Bundan bir çeyrek asır önce bir öğretim üyesi hem de üniversitelerin en başında bulunan bir zat "Türkçe bilim dili olamaz!" demişti. Oysa bu adama Ömer Seyfettin yüz yıl önce şöyle bir cevap vermişti: "Bu bir hata, büyük bir hata, kocaman bir saçmadır. Her şeyden evvel, dünyada hiçbir kavim gösterilemez ki iki lisana sahip olsun, ilmî kitaplarını birincisiyle, edebî kitaplarını ikincisiyle yazsın." (s.215)

Üçüncü "Yeni Lisan" makalesine "ilim, sanat, fen ve edebiyatta" geri kaldığımızı ve bunun da sebeplerinin başında dil geldiğini belirterek başlar. Ve eskilere şöyle saldırır: "Türklerin lisanları yoktur. Konuştukları lisanı yazamazlar. Yazdıkları lisanı anlamazlar. İçlerinde ne kadar edip. şair, âlim gelmişse eserleri millete meçhul kalmıştır. Çünkü bir Türk kendi lisanıyla yazılırsa anlar.

Onlar Türk lisanını, Türk sarfını tahkir etmişler, diğer ecnebi lisanlardan aldıkları kelimeleri, yine o ecnebi isanlardan istiare ettikleri yabancı kaidelerle kullanmışlar, başımıza anlaşılmaz, idrak olunamaz, meşum ve muhtelit bir lisan çıkarmışlar." (s. 242) Bu yüzden "konuşulan Türkçe"nin edebiyat ve bilim dili olması gerekliliğinin ortaya çıktığını makalenin devamında ifade eder. "Yeni Lisan"ın üç ana temel üzerine oturduğunu, bunların ilkinin Arapça ve Farsça kelime ve kurallarla tamlama yapılmaması, ikincisinin bu dillerin kaideleri ile çoğul yapılmaması, üçüncü olarak da yine bu dillerden gelen edatların kullanılmaması. Bu kuralları koyarken konuşma diline yerleşmiş (Türkçeleşmiş) olanların istisna tutulması gerektiğini de ister.(s. 244) Gençlere "Yeni asrın yeni silahları ilim, fen, edebiyat ve felsefedir ki her şey onlarda doğar. Ve onları iktisap için mutlaka lisan lazımdır." (s.246) öğütünde bulunur.

Yine "Yeni Lisan"la ilgili olarak Genç Kalemler Tahrir Heyeti adı altında Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ali Canip Yöntem, Kâzım Nami Duru, M[ustafa] Mermi tarafından ortaklaşa hazırlanan ""Yeni Lisan ve Bir İstimzâc" adlı kitapçıkta "Yeni Lisan"ın programı verilmiştir. Bu programda daha önce belirttiğimiz hususlara açıklık getirilmek amacıyla "Yeni Lisan"ın haiz olacağı hususlar 14 madde ile açıklanmıştır. (Nazım Polat, 2016; 268-271) Perviz takma adıyla yazdığı Yeni Lisana Dair makalesinde Yeni Lisan'a karşı olanların içinde "Yeni Lisan"cıların haklı olduğunu teslim edenler olduğunu belirtir. (s. 286-289) Perviz takma adıyla yazdığı "Yeni Lisan ve Çirkin Taarruzlar" bir başka makalesiyle "Yeni Lisan"a yapılan saldırıları cevaplar, siyaseten uyanan

gençliğin dil hakkındaki fikrinin de değişmeye başladığını, dilde Türkçeciliğin durdurulamayacağını ifade ettikten sonra Yeni Lisan'dan ne kasedtiklerini, neler yapılmak istendiğini açıklar. (s.292-293) Ve yazarlara şöyle seslenir: "Ey Türk muharrirleri! Yazmadan evvel Türkçe konuşmasını, ana dilimizin şivesini, ahengini, tabiatını, tecvidini öğrenmeye; ondaki gizli, derin, vasi güzelliklerin farkına varmaya gayret ediniz. Ve unutmayınız ki karalama değil eseryazıyorsunuz." (s.300)

Türkçe üzerine daha doğrusu "Yeni Lisan" üzerine bu kadar çok yazı yazmasının sebebi başta muhaliflerin karşı çıkmaları, bir diğeri de daima gündemde tutarak tanıtımını sağlamak, taraftar kazanmaktır. Bu sebeplere bir de zaman içinde "Yeni Lisan" görüşünde gelişmeler ve yeni kabuller olduğunu eklemek gerekir.

"Yeni Lisan" hareketinin temeli milliyetçiliğe, Türk milliyetçiliğine dayanır. Henüz imparatorluk zihniyetinden kurtulamamış veya imparatorluğu ayakta tutmak için başlatılan Osmanlıcılık idealinin etkisi ile o günlerde Türkçülük, Türkçecilik gibi görüş ya da akımların taraftarı çok azdır. Bu konuyu makale ve sohbet yazılarında derinlemesine açıklayıp savunmasına rağmen yine de muarızları oldukça fazla yüklenir, o bundan yılmaz, yılgınlığa düşmez. Bizzat "Ashab-ı Kehfimiz" adlı eserinde kahramanlarına savundurur. O eserdeki kahramanlar ki Ömer Seyfettin'in yazılarından, makalelerinden daha ağır ifadelerle görüşlerini savunurlar.

Konumuzun bağlamı bakımından hikâyeciliği hakkında biraz söz etmeden geçemeyeceğim. Ömer Seyfettin'in bütün hikâyeleri, romanları tezlidir. Mesela, "Efruz

Bey" yapmacık bir kahramandır. Asıl mücadeleyi başlatan, yapan ve başaranların yaptıkları işi vazife sayarak kendilerine bir paye aramadıkları hâlde "Hürriyete Lâyık Bir Kahraman" olarak ortaya çıkması, günümüzde de rastladığımız "parsayı toplayanları" hatırlatır.

Onun hikâyeleri yergi doludur. Efruz Bey'in hemen hemen yaptığı iş ve söylediği sözler yergi ifadesi taşır. İyi bir gözlemci oluşu eleştirel yergi yeteneğini geliştirmiştir. "Ticaret ve Nasip" adlı 30 sayfalık kitapçığında ticaret hayatının azınlıkların elinde olduğu, böyle olmaması gerektiği, Türklerin de ticarete atılmalarının zorunlu olduğu uzun uzadıya anlatıldıktan sonra kendisinin "Doğuran Ev" hikâyesine yer verir. Azınlıklardan birinin her yıl bir evin ipoteği ile yeni bir ev edinerek nasıl zengin olduğu, komşusu olan Türk'ün köhne bir evde hayat sürdüğü anlatılır. Hikâyeleri ve hikâyeciliği hakkında söylenecek çok şey mevcuttur. Sadece dilciliğine ve ülkücülüğüne açıklık getirecek bu kadarcık açıklama ile yetinelim ve onun "Çakmak" ve "Külâh" hikâyelerinin tahlilini yapan Metin Savaş'ın sözü ile hikâyeciliğini noktalayalım: "...gözlem gücü fevkalade sağlam olan Seyfettin, o yalın Türkçesiyle sadece hikâye dilimizi kurmamış, aynı zamanda modern hikâye tekniğinin öğretici babası konumuna yerleşmiştir." (Savaş, 2020; 49)

Bir yazarı, şairi tanımanın, tanıtmanın en güzel yolu, yazdıkları ile yüz yüze gelmektir. Bu yüzden Ömer Seyfettin'in düşüncelerini kendi sözlerinden izlemek üzere "özlü sözler" türünden yaptığımız taramadan birkaç örnek sunmak uygun olacak sanırım.

ÖMER SEYFETTİN'DEN ÖZLÜ SÖZLER:

* Galip [yenen] ve mağlup [yenilen] memleketlerde birçok yuvalar yıkılıyor, evler kapanıyor, matemler tutuluyor...(s.141)

* "Bir şey tanımak istemem, bir şey okumak istemem, tabiat bana kifayet eder [yeter], diyenlerden sakınınız." (s. 160)

* "Nasıl okumalı? Değil mi?.. Herhâlde vakit geçirmek için okumamalı..." (s. 161)

* "İnsan çalışır. Niçin? Tefevvuk [yükselmek, gelişmek] etmek için, eğer müsavat-ı mutlaka [tam eşitlik] olursa niçin çalışacak?" (s.198)

* "Kimsenin inkâr edemeyeceği bir şey var: Türkler sanatta, edebiyatta, ilimde ve fende pek geri kalmışlardır. Bunun için pek çok sebepler bulunur ve söylenebilir. Lakin başlıcası lisanıdır." (s. 242)

* "Yeni Lisan mutlaka kazanacaktır, çünkü tabiidir." (s. 245)

* "Evet, bütün Avrupa kavimleri 'emperyalizm', istila gayesini takip ediyorlar. Lakin, istila ve istimlakın de şekli değişti. ... Şimdi bir nüfuz mıntıkası [etki alanı] peyda ediliyor [oluşturuluyor]. Oradaki ahalinin [halkın] milliyet fikri uyuşturuluyor, iktisadi [ekonomik] ve içtimai [sosyal / toplumsal] membaları [kaynakları] ele geçiriliyor. İstila temin olunuyor." (s.252)

* "Milliyeti, asabiyeti [soy], vatani olmayan kozmopolit bir halk hiçbir vakit onların iktisadi yağmalarına, içtimai [toplumsal] i'tisafalarına [zulüm], siyasi tahakkümlerine [baskı], muarız [karşı] olamaz, esir olur. Mahvolur, tarihten silinir." (s. 259)

* "Ey hiç okumayan, anlamayan, düşünmeyen hevaî [avare / serseri] genç, sen de dikkat et, avlanacak ve esir olacaksın. Okumağa, anlamağa gayret et. Hiç olmazsa vatanını sev! Sana kendi vatanından, kendi

milliyetinden başka muhabbet edilecek [sevilecek] şeyler gösteren şeytanlara inanma, onların zehirli ağlarına kapılma..." (s.260)

* "Osmanlıca' namı altında bir lisan olamayacağını ben söylemiyorum. Lisaniyat ilmi [dil bilimi] söylüyor. ... Ne kadar yanlış! Ne büyük hata! Üç lisandan mürekkep [birleşik] bir lisan! Dünyada görülmemiş şey! ... Her lisan bir lisandır. Söylediğiniz lisan, elsine-i Turaniye [Türk Dünyası] zümresine [topluluğuna] mensup [bağlı] Türk lisanıdır. (s.295)

* "Türkler Ergenekon'dan kurtulmalarına sebep kurt olduğundan bayraklarına altından bir kurt başı asarlardı. Bu, tarihçe sabittir. Demek kurt âdeti bizim millî bir 'alâmet'imiz sayılır... (s. 311)

* "Osmanlılık nedir? Düvelî [yönetimsel] bir tabir... Yani Osmanlı namı [adı] altında bir cemaat [toplum], müesseseleri [kurumları], lisani, emelleri, dini, mefkûresi [ülküsü] bir ve muayyen [belirli / bilinen] bir millet yoktur. Osman evladının [Osmanoğlu] hakanlığı dâhilinde yaşayan her fert yalnız lafzen [sözde] Osmanlıdır. Osmanlı tabiiyetini haiz Rumlar, Ermeniler, Bulgarlar, Sırplar, Arnavutlar ve ilh... hepsi Osmanlıdır. Ama yine hepsi ayrı ayrı kendi cemaatlerine [toplumlarına], tarihî ve hakikî milletlerine mensuptur." (s.317)

* "-Ah bizim Türkler... diye başlarını sallıyorlar ve: 'Ah hiç okumayı sevmiyorlar, bu hâl ile sonumuz ne olacak', diyorlar. Hâlbuki zavallı Türkler okuyacak bir şey bulamıyorlardı. Bir kere kendilerinin konuştuğu dil ile yazılmıyordu. Her milletin olduğu gibi Türk milletinin de kendine mahsus bir dili vardı. Çoluk çocuk, büyük küçük, kadın erkek, herkes bu güzel dil ile

konuşuyordu. Hiç birbiriyle konuşurken anlaşılmayan Türk dünyada var mıydı? Hayır.

Okumaya gelince hemen Türklerin hiçbirisi okuyup anlayamıyordu. Türklerin biraz okumuş olanları ellerine kalem alınca Arapça, Acemce lügat paralamaya, Arapça, Acemce terkipler [tamlamalar] yapmağa kalkıyorlar ve 'Bir marifet yapıyoruz' zannediyorlardı." (s.324)

* "İşte bizim tanımadığımız bir şey... Türklerden kim okumuşsa milletinden, halkından ayrılmıştır. Bu hâl bugünün meselesi değildir. Eskiden de böyleydi. Hele şairlerimiz ve ediplerimiz Türk namı altında bir millet olduğunu, Türkçe diye konuşulan canlı bir lisan bulunduğunu akıllarına bile getirmemişlerdir." (s.327)

* "Ey gençler! Biz onlar gibi çorak kalmayalım. Kendi düşüncelerimizi halkın, yani milletin lisanıyla yazalım ve İstanbul Türkçesini bütün Türklerin edebî lisanı yapalım." (s. 330)

* "Her milletin bir lisanı vardır. Türklerin lisanı da konuştukları Türkçedir." (s.331)

* "Her millet gibi Türklerin de lisanı mahallî şivelerle [yerel ağızlarla] konuşulur. Bunlar ayrı ayrıdır. Bir olan edebiyat lisanıdır ki o da İstanbul'da konuşulan nazik ve güzel Türkçedir. Nitekim, Kırım'daki Tercüman gazetesi İstanbul Türkçesiyle neşrolunur, Kafkasya gazeteleri de öyle..." (s. 31)

* "Milliyet demek lisan ve millî maarif demektir. Müşterek edebî bir lisanı olmayan bir millet rabitasız [bağlantısız / başıboş] sürüler sayılır. Lisan en kavi [sağlam / güçlü] bir bağıdır. Bu bağı örmek bütün Turan edebiyatlarının en mukaddes [kutsal] bir vazifesidir." (s.332)

* "İstanbul Türk değildir. Türklük cereyanı suni [yapma] ve yalandır, diyenlere, iki üç sene içinde pek çok değişen

Payitahtımızın [başkent - İstanbul] sokaklarını göstermeli. Ne kadar Turan lokantaları, Yeni Turan bıçkı yurtları, Kızılelma bakkal mağazaları görecekler.. Yeni doğan çocukların adları hep Türkçe isimler.. 'Boy scout'u bile 'izcilik' kelimesiyle tercüme ettiler." (s.333)

* "Bu millî uyanıklıktan vatan muhabbeti [sevgisi], vatan muhabbetinden de lisan muhabbeti doğuyor. Milliyetimiz nasıl Türklük, vatanımız nasıl Türkiye ise lisanımız da Türkçedir. Türkçe bizim manevî ve mukaddes vatanımızdır. Bu manevî vatanın istiklali, kuvveti resmî ve millî vatanımızın istiklalinden daha mühimdir. Çünkü vatanını kaybeden bir millet eğer lisanına ve edebiyatına hâkim kalırsa mahvolmaz, yaşar ve yine bir gün gelir istiklalini kazanır, düşmanlarından intikamını alır. (s. 333)

* "Milliyetler lisan ve millî hars [kültür] ile ayrılır. Türk milletinin lisanı da Türkçedir. Bütün Turan'da [Türk Dünyası] bu lisan konuşulur." (s.342)

* "Milliyet muhabbetinden vatan muhabbeti, vatan muhabbetinden de lisan muhabbeti doğar." (s. 342)

* "Türkler Turan'da [Türk Dünyası] oturan bir millettir. Ve lisanları asıl ve esas itibarıyla birdir." (s. 357)

* "Osmanlılık bir devlettir. Türklük bir milliyettir. Osmanlı devletini teşkil eden İslam ümmetidir. Türk ve Arap bu iki büyük millet bu ümmetin Osmanlılık içindeki rükünleridir [asıl öge]. Türk'ün lisanı Türkçe, Arap'ın lisanı Arapçadır. Osmanlı devletinin ülkesinde, Arap yurdunda oturan Arapların lisanı nasıl Osmanlıca değil Arapça ise, Türk yurdunda, Anadolu'da oturan Türklerin de lisanı Osmanlıca değil Türkçedir." (s. 357)

* " 'Bu lisan Osmanlıcadır' demekte inat

edenler kimlerdir? Devlet ve milletin ayrı ayrı şeyler olduğuna akıl erdiremeyenler...." (s. 358)

* "Milletin lisanla kaim [ayakta] olduğunu bilen milliyetperver [milletini seven] gençler Türk milletini dağıtmak ve birleştirmemek için yapılan bu yanlış ve fenne [bilime] muhalif [aykırı] [Osmanlıca, Çağatayca, Azerbaycanca, Karabağca, Özbekçe, Kırgızca, Şimalce, Cenupça, Kırımca, Tatarca gibi] taksimi kabul etmezler. 'Lisanıyat' [dil bilimi] ilmince 'Türkçe' bir lisandır. Yalnız muhtelif [çeşitli] lehçeleri vardır. Ve İstanbul Türkçesi bütün Türklerin edebî lisanıdır." (s.358)

* "Her lisanın kendine mahsus bir bünyesi [yapısı] vardır. Şimdiye kadar Türk sarfı [biçim bilgisi] yazarlar Arapçanın yahut Fransızcanın sarflarını numune [örnek] ittihaz ederek [seçerek / alarak] Türkçeyi bu iki lisanın kalıplarına sokmaya çalışmışlardır.... Türkçeyi tetkik etmek [incelemek, araştırmak] isteyenler de evvelce başka lisanların sarflarına ve nahivlerine [sözdizimi] dair bütün bildiklerini unutmaldırlar." (s.359)

* "Kendi lisanını bilmemek, kendi lisanını yanlış söylemek... Bu hadise [olay] dünyanın neresinde görülmüştür? Zulular Afrika'nın vahşi kabileleri bile kendi lisanlarını yanlışsız söylerler." (s.366)

* "... hakikatte bir Türk milleti vardır. Bunu mümkün olduğu kadar inkâr ederiz. Çünkü kafamızda binlerce kırılmış hayalden doğma bir 'Osmanlılık' mefhumu [kavramı] vardır. İsmi inkâr ettiğimiz milletimizin ancak altı asırlık tarihini alır, daha evvelki hayatını tanımıyoruz. Heyhat, hâlbuki altı asırda seksen milyonluk bir millet değil, hatta altı metre muhitinde [çevresinde / dolayında] bir

çınara ağacı bile yetişmez." (s. 373)

* "Bizi kasıp kavuran, hayat damarlarımızı ellerine geçiren, bize akla gelmez hainlikleri reva gören İstanbul'daki Yunanlı bakkal ordusudur! Bu ordu asırlardan beri bizi eziyor. Türk genci bir tezgâhta müşterisiyle alışverişe tenezzül etmediğinden iktisaden esir." (s. 415)

* "Türkler, ... ticaret nasibinden, ticaret isteğinden mahrum kalmışlar. Onların yeni girdikleri yolda muvaffak olmaları için en lazım olan şey 'millî mefkûre'nin [millî ülkü] tasavvurudur [düşünce]." (s. 423)

* "Düşmanlarımız sıkılmasalar, 'Türkiyede hiç Türk yoktur.' diyecekler." (s. 436)

* "Mekûre [ideal / ülkü]... Bu kelime daha yenidir. Eskiden Türkler gaflet uykusuna dalmışlardı. Mefkûreleri olmadığından bu manayı da eda edecek bir kelimeleri de yoktu. Uyanırken bu kelimeyi de buldular. Bugün hâlâ uyuyanlardan başka bu kelimeyi bilmeyen yoktur." (s. 452)

* "Artık saklamağa lüzum yok; Meşrutiyet'ten evvel hiçbirimiz Türk olduğumuzu bilmiyorduk. Zihnimizde milliyet mefhumu [kavram] yoktu. Millet, ümmet, devlet lafızlarının [söz] hudutlarını [sınır] tayin edemiyorduk [belirlemek]." (s. 478)

KAYNAKÇA:

Alangu, Tahir- 1968; Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı, MAY yay. İstanbul

Aydemir, Şerif - 2020; Bize Masalımsı Tatlar Hediye Eden Yazar, Söğüt Türk Edebiyatı Dergisi, yıl: 1. Sayı:2, s. 57-59 Ötüken Neşriyat, İstanbul

Banarlı, Nihad Sâmî - 1971; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi II, -Destanlar Devrinden Zamanımıza Kadar- Devlet kitapları, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul

Eraydın-Argunşah, Hülya - 2020; Ömer Seyfettin'i Yeniden Düşünmek, [Cengizhan

Ocakçı'nın röportajı] Söğüt Türk Edebiyatı Dergisi, yıl: 1. Sayı:2 s. 28-38, Ötüken Neşriyat, İstanbul

Erdoğan, Ali Necip - 2020; Ömer Seyfettin Fıkralarında Toplumsal Eleştiri, Söğüt Türk Edebiyatı Dergisi, yıl: 1. Sayı:2, s. 60-67 Ötüken Neşriyat, İstanbul

Ergü, Muaz - 2020; Bir Hikâyecinin Trajedisi, Söğüt Türk Edebiyatı Dergisi, yıl: 1. Sayı:2, s. 50-52 Ötüken Neşriyat, İstanbul

Kabaklı, Ahmet -1966; Türk Edebiyatı, c.3. TürkiyeYayınevi

Kutlu, Mustafa - :Ömer Seyfettin, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler / İsimler / Eserler / Terimler) c. 7, Dergâh yay. İstanbul

Okay, Prof. Dr. Orhan - Aktaş, Prof. Dr. Şerif - 2004; Ömer Seyfettin, Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klasikleri (Tarih, Antoloji, Ansiklopedi) 11. c. Ötüken-Söğüt yay. İstanbul

Polat, Nâzım Hikmet - 2007; Ömer Seyfettin Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV yay. c: 34. s. 80-82, Ankara

Polat, Nâzım Hikmet - 2016; Ömer Seyfettin Bütün Nesirleri (Fıkralar, Makaleler, Mektuplar ve Çeviriler), TDK yay. Ankara

Polat, Nâzım Hikmet - 2018; Efruz Bey -Ömer Seyfettin (Giriş), Ötüken Neşriyat, İstanbul

Polat, Nâzım Hikmet - 2020 (a); Bir Asrın Ardından Ömer Seyfettin'e Bakmak, (Tayfun Haykır'ın röportajı) Söğüt Türk Edebiyatı Dergisi, yıl: 1. Sayı:2 s. 16-27, Ötüken Neşriyat, İstanbul

Polat, Nâzım Hikmet - 2020 (b); "Yeni Lisan" da Divan Edebiyatı Eletirisi, Türk Dili, Mayıs 2020, Yıl: 69 Sayı: 821. s. 18-29

Polat, Nâzım Hikmet - 2020 (c); Ömer Seyfettin Külliyyatına Yeni Bir İlave, Türk Dili, Ağustos 2020, Yıl: 69. Sayı:824, s. 32-35

Savaş, Metin - 2020; Ömer Seyfettin'in İki Yergi Öyküsü: "Çakmak" ve "Külâh", Söğüt Türk Edebiyatı Dergisi, yıl: 1. Sayı:2, s. 46-49, Ötüken Neşriyat, İstanbul

Tural, Sadık - 1984; Ömer Seyfettin'in Hayatı ve Eserleri, Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfeddin, Marmara Üni. Yay. İstanbul

Yıldırım, Tahsin - 2020; Ömer Seyfettin'in Eşi Calibe Hanıma Dair, Söğüt Türk Edebiyatı Dergisi, Yıl: 1. Sayı:2, s. 68-72 Ötüken Neşriyat, İstanbul

TÜRK HİKÂYESİCİLİĞİNİN YÜZ AKI: ÖMER SEYFEDDİN

M. Nihat MALKOÇ

Edebiyatımızın köşe taşları vardır; üzerlerinden asırlar geçse de nisyan bulutları onları gölgeleyemez. Zamana meydan okuyarak dindik ayakta kalırlar. Arkalarındaki güç, geride bıraktıkları kitaplardır. Yazdıkları bu seçkin eserler, konu ve üslûp olarak vakti kuşattığı için zamanın hoyrat değirmeninde unufak olup kaybolmazlar. Asırlar geçse de gençliklerinden ve güzelliklerinden hiçbir şey kaybetmezler. Bu mümtaz özellikleri taşıyan yazarlardan birisi de, hepimizin yakından tanıdığı ve eserlerini severek okuduğu hikâyeci Ömer Seyfeddin'dir.

Türk hikâyeciliğinin unutulmaz isimlerinden birisidir Ömer Seyfeddin... Çocukluğumuzda hangi birimiz onun hikâyelerinden birini veya birkaçını okumamışız? Bu soruya olumsuz cevap vermek pek de mümkün değildir. Cumhuriyet dönemi Türk çocuğu, onun eserlerinden aldığı edebî hazla ve zihnî hızla büyüdü, büyümeye de devam ediyor.

Türk edebiyatında önemli bir döneme imzasını atan ve Millî Edebiyat Akım'ını başlatan yazarlardan biri olarak kabul ettiğimiz Ömer Seyfettin, 28 Şubat 1884'te Balıkesir/Gönen'de doğmuştur. Asker kökenli bir ailenin çocuğudur. Babası, Kafkasya Türklerinden Yüzbaşı Ömer Şevki Bey'dir.

İleride kendisi de babası gibi askerlik mesleğini seçecektir. Askerlik mesleği onun fitratında var olan millî ve manevî hissiyatını daha da pekiştirecektir. Bu duygu coğrafyasını, yazdığı her hikâyeye hissedilir biçimde yansıtacaktır.

Milliyetçi bir dünya görüşüne sahip olan Ömer Seyfeddin, asker olan babasının yoğun isteği üzerine, Eyüp Baytar Rüştiyesinin subay çocuklarına özgü bölümüne yatılı olarak yazılmıştır. Buradaki eğitiminden sonra, Edirne Askerî İdadisini ve İstanbul'daki Mekteb-i Harbiye'yi bitirerek buradan piyade teğmeni rütbesiyle mezun olmuştur. O artık göğsünde şanlı Türk bayrağı armasını taşıyan şerefli bir askerdir. Milletini iç ve dış düşmanlardan korumak için ant içmiştir. İçi içine sığmamaktadır. Bu duygularla Merkezi Selânik'te bulunan 3. Ordu'nun İzmir Redif Tümeni'ne, daha sonra da Kuşadası Redif Taburuna atanmıştır.

Ömer Seyfeddin'in edebiyata ilgisi, Edirne Askerî İdadisinde öğrenciyken başlamıştır. Hemen her yazar gibi o da işe şiirle giriş yapmıştır. Fakat zamanla, su nasıl akıp mecrasını bulursa, o da şiirden uzaklaşarak gerçek kabiliyet alanı olan hikâyeye yönelmiştir. Fakat o, asıl şöhreti, Ziya Gökalp ve Ali Canip Yöntem'le birlikte çıkarmaya başladıkları "Genç Kalem" dergisindeki mühim yazılarıyla yakalamıştır.

Derginin ilk sayısında imzasız olarak yayımladığı “Yeni Lisan” makalesinde ortaya attığı görüşler ve savunduğu düşüncelerle o zamanın aydınlarının bir kısmı tarafından alkışlanmış, bir kısmı tarafından da ağır eleştirilere tabi tutulmuştur. Fakat o, fikirlerinin yanında duranların yaklaşımından büyük bir mutluluk duymuş, karşısında olanları ise kale almamıştır. Onun “Yeni Lisan” makalesindeki bu önemli görüşleri Millî Edebiyat Akımı'nın başlangıç bildirisi olarak değerlendirilebilir. Yani Millî Edebiyat Akımı'nın düşünce babalarından biri, belki de birincisidir Ömer Seyfeddin.

Ömer Seyfeddin bir süre İzmir Zabitan Efrat Mektebi'nde öğretmenlik yapmış, üsteğmenliğe kadar yükselmiştir. Değişik yerlerde vazifeler gördükten sonra 1911'de öğrenim ücretini ödeyip, kendi isteğiyle ordudan ayrılarak Selânik'e yerleşmiştir. Balkan Savaşı'nın başlaması üzerine, yeniden orduya çağrılarak askerlik görevine büyük bir arzuyla devam etmiş, Yanya Kalesi'nin savunmasında Yunanlılara esir düşmüştür. Bir yıllık esaret hayatından sonra ölünceye kadar Kabataş Erkek Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yapmıştır. 31 yaşında evlenmiş ve bir kız çocuğu olmuştur. Fakat evliliği ancak üç yıl sürebilmiştir. 6 Mart 1920'de kaldırıldığı Haydarpaşa Hastanesi'nde şeker hastalığından ölmüştür. Kadıköy Kuşdili'ndeki Mahmut Baba Türbesi Mezarlığı'na gömülen Ömer Seyfeddin'in kemikleri 1939'da Zincirlikuyu'daki Asrî Mezarlık'a taşınmıştır. Bazı kaynaklarda Ömer Seyfeddin'in, muhaliflerince zehirlenerek öldürüldüğü söylene de bu iddia açıklığa kavuşturulamamıştır.

Görüldüğü gibi Türk hikâyeciliğinin

yüz akı olan Ömer Seyfeddin 36 yıl gibi kısacık bir ömür sürmüştür. Bu kısa hayat içerisine, kanaatimce yüzyıllık işler sığdırmıştır. Onun eserleri Türk çocuklarının mefkûresini şekillendirmiştir. Bu büyük milliyetçi yazar, az zamanda çok ve mühim işler yapılabileceğini hayatından örneklerle bizlere göstermiştir. Oysa yüz yıl yaşadığı hâlde dünyada kalıcı bir eser bırak(a)mayan nice fâniler mevcuttur.

Kalemini milletin öz değerleriyle besleyen Ömer Seyfeddin, ülkemizde Cumhuriyet tarihi boyunca en çok okunan hikâyeye yazarımızdır. Bunun sırrı, yapmacıklığa kaçmadan, büyük bir samimiyetle bizi bize anlatmasıdır. Zira onun hikâyeleri hayatımızdan izler taşır. Onu ısrarla okuyanlar kendi değerlerini satır aralarında gördükçe daha da şevklenirler.

Ömer Seyfeddin'in hikâyelerinde geleneksel Türk ailesinin bütün hususiyetlerini görmek mümkündür. Onun hikâyeleri bu yönüyle Türk aile yapısını yansıtan bir ayna hükmündedir. Bu büyük Türk yazarının öyküleri aynı zamanda I. Dünya Savaşı dönemini tüm çıplaklığıyla ortaya koyan vakur bir belgesel özelliği de taşırlar. Yerli kültürümüzün tüm akislerini onun hikâyelerinin her satırında bulabilirsiniz. Bu özellik, hikâyeleri bize sevdirebilir.

Ömer Seyfeddin aramızdan ayrılmış, bu yıl (2020) itibarıyla tam 100 yıl oldu. Yani koca bir asır.. Fakat kitapçıların vitrinlerini onun klasik özellikteki eserleri hâlâ süslüyor. İlk ve ortaokul çağındaki öğrencilerimiz bu temiz kaynaktan dolduruyorlar muhayyilelerini. Bu kitapların üzerinden uzun yıllar geçmesine rağmen bizi anlatma kudretlerinden hiçbir şey

kaybetmiş değiller. Onun ölümünden sonra edebiyatımız böyle verimli ve yerli bir yazar yetiştiremedi. Bu, Ömer Seyfeddin'in büyüklüğü açısından olumlu, fakat Türk hikâyeciliği açısından pek acı bir durumdur. Onun bıraktığı derin boşluk tez zamanda doldurulmalıdır.

Cumhuriyet devri şairlerimizden Cahit Sıtkı "Otuz Beş Yaş" şiirinde ömrü yetmiş yıl olarak sayıp 35 yaşı da ömrün yarısı kabul ediyordu. Bilindiği gibi Ömer Seyfeddin öldüğünde 36 yaşındaydı. Yani ömrünün yarısında kaybettik onu. Bu, ortalama ömürle kıyaslandığında çok genç bir yaş sayılabilir. Onu ömrünün taze baharında kaybettik desek yanlış olmaz. Acaba bu verimli yazar yetmişli yaşlara kadar yaşasaydı bugünkü eserlerinin kaç katı eser kazandırırdı edebiyatımıza? Bunu hep düşünmüş ve üzülmüşümdür. Keşke yaşasaydı da edebiyatımızdaki birbirinden kıymetli ölmez eserlerine yenilerini ekleyebilseydi. Ama ömrü veren Allah... Fakat o, pek çok yazarın yetmiş yıl boyunca verdiği eserlerden daha çoğunu vermiştir. Sanki erken öleceğini hissetmiş ve 36 yaşına kadar geceli gündüzlü çalışarak zengin bir külliyyat bırakmıştı canından çok sevdiği ve güvendiği Türk çocuklarına.

Ömer Seyfeddin'in hikâyelerine baktığımızda "Başını Vermeyen Şehit, Kütük, Vire, Ferman, Kızılalma Neresi? Pembe İncili Kaftan" gibi tarihî hikâyeler; "Bomba, Beyaz Lâle, Nakarat, Hürriyet Bayrakları" gibi Balkanlarla ilgili hikâyeler; "Çanakkale'den Sonra, Mefkûre, Aleko Bir Çocuk, Kaç Yerinden" gibi Çanakkale ile ilgili hikâyeler; "Kaşağı, İlk Namaz, Falaka, And" gibi çocukluk ve gençlik hatıralarıyla ilgili hikâyeler; "Primo Türk Çocuğu, Ashab-ı

Kehfimiz" gibi Türklük düşüncesiyle ilgili hikâyeler; "Üç Nasihat, Herkesin İçtiği Su, Kurumuş Ağaç" gibi masal ve fantezilerle ilgili hikâyeler özellikle dikkat çeker.

Ben bir Ömer Seyfeddin hayranıyım. Çocukluğumda onun bütün hikâyelerini sıkılmadan, büyük bir keyifle okumuşum. Fakat onun, saf bir çocuğun ilk namaz kılışının yüreğe dokunan, manevî hissiyatımızı adeta kanatlandıran hikâyesini anlattığı "İlk Namaz" hikâyesi beni derinden etkilemiştir. Bu öykü manevî dünyama büyük katkılarda bulunarak dünya görüşümün şekillenmesinde etkili olmuştur. Gözbebeğimiz olan çocuklarımıza manevî şuur kazandırmak ve onları namazla tanıştırmak için bu hikâyenin ısrarla okutulması lâzımdır.

Günümüzde hemen her yayınevi, telif hakkı sıkıntısı olmadığı için, Ömer Seyfeddin'in kitaplarını yayımlamaktadır. Onun sırtından büyük paralar kazanan yayınevleri, nedense bu büyük yazar adına bir enstitü, vakıf, dernek veya kültür merkezi kurmayı düşünmemişlerdir. Onun izbe kalmış mezarını ziyaret edip, onu bakımsızlıktan kurtarmayı akıl etmemişlerdir.

Bizde vefa arayanlar bozadan başka bir şey bulamazlar. Zaten vefa sadece bozayı hatırlatır bize. Ölümünün 100. yılında büyük Türk hikâyecisi Ömer Seyfeddin'i rahmet ve minnetle anıyorum. Son olarak şunu söylemek istiyorum: "Yeni Ömer Seyfeddinler yetiştiremediğimiz takdirde gelecekte ve yerli kültürün hâkimiyetinden emin olamayız."

ÇAĞIN DİYETİ (Ömer Seyfettin'in Bir Hikâyesi Üzerine)

İzzet IRMAK

Hayat, bazen seyyar bir sahneye benzer. Hem de her anı bir bedel üzerine kurulmuş seyyar bir sahneye...

Boyundan büyük dalgalarla boğuşan eski zaman buharlı gemileri gibi bir sağa bir sola sallanır durur.

Görünürde rengârenk olsa da arka planda kim bilir ne gayretler ne zahmetler saklıdır. Bir gülüşün arkasında kim bilir ne feryatlar vardır.

Bize verdiğinden daha fazlasını alma huyu, yeni devrin popüler zevki olsa gerek. Bir koltuk takımı, bir mutfak takımı, bir yatak odası ve yemek odası takımı... Araba, ev!

Eski devirlerde yaşayan insanların sahip olmadıkları/olamadıkları, gözümüze gözümüze sokulup günümüzde sahip olduğumuz nimetlerin değerini bilmemiz isteniyor.

Eskiden kaloriferli ev mi vardı, uçak mı, tren mi, araba mı?

Ya teknoloji... Akıllı telefonlar, bilgisayarlar, tabletler, neredeyse üç boyutlu görüntü sağlayan televizyonlar...

Say say bitmez onca nimet.

El hâk doğrudur. Günümüzde sahip olunan imkânlar hakikaten muhteşem. Bazı yeni devir dervişleri gibi inkâr edecek veya tahfif edecek değilim.

Ama söyler misiniz, bütün bunlara sahip olmak için neleri vermemiz gerekiyor?

İşte tam burada Ömer Seyfettin'in "Diyet" isimli hikâyesi beliriveriyor zihnimde. Hikâyeyi tekrar okudum. Ana kahramanı Ali, Osmanlı devrinde yaşayan, birtakım gizemli halleri ile beraber son derece çalışkan, dürüst, namuslu bir ustadır. Sipahilere yaptığı kılıçlar, kamalar dillere destandır.

İşinde gücünde olan Ali Usta, sadece savaş zamanlarında ortadan kaybolur, orduya katılır, görevini yapar, geri döner.

Gün olur, başına olmadık bir iş gelir. Hırsızlıkla suçlanır. Alakası yoktur ama bütün deliller de onu gösterecek şekilde tasarlanmıştır âdeta.

Çare yok mahkemeye çıkar. Sonuç bellidir. Sol kolunun kesilmesine karar verilir. Cezanın tatbiki için hapiste beklerken, onu çok seven sipahiler kolunun diyetini ödemek için çareler ararlar. En sonunda mahallenin cimri kasabını bulurlar. Kasap isteksizdir lakin sipahilerle de iyi geçinmek ister. Tamam, der. Diyetini ben öderim ancak; o da ben yaşadığım sürece bana hizmet edecek, diye de şart koşar.

Kabul etmek istemese de sipahiler Ali'yi zorlarlar. Adam yaşlı, ölünce yine kendi işinin başına geçersin, derler. Çaresiz kabul eder.

Kabul eder etmesine ya cimri kasaba dayanmak hiç kolay değildir. Ali'yi âdeta insanüstü bir performansla çalışmaya zorlar.

Üstüne üstlük her fırsatta çemkirir: "Ulan Ali, ben olmasam şimdi çolaktın be!"

Ali bir süre dayanır ama bir noktadan sonra gururu incinir. Yine kasabın çemkirdiği bir gün dayanamaz, elindeki satır ile vurduğu gibi sol kolunu keser atar.

Al, der. Al senin diyetin... Sonra da çeker gider.

Çağımız tam bir esaret çağı aslında. Pek çok imkân sunuyor ama kime, ne kadar, ne karşılığında?

Durmadan çalışıyor, çalışıyor, çalışıyoruz. İhtiyaçlar durmadan artıyor, artıyor, artıyor. Çok kazanıyor olsak bile sürekli borçluyuz. Yetmiyor, yetmiyor, yetmiyor...

Bir iş yetmiyor, ikinci hatta üçüncü iş arayışları ile hayat çalışmak, yemek ve uyumaktan ibaret hale geliyor.

Sizce de modern kölelik değil midir bu?

Bazen insanın, al sana modern çağ, al sana diyetin, diyerek çekip gidesi gelmiyor mu? Hem de ne istiyorsa bırakıp ardında... ***

ÖMER SEYFETTİN'İN “TÜRK ÜLKÜSÜ” KİTABI YAYINLANDI

İsmail TERZİOĞLU

Bugün size yüz yıl ötelerden gelen gür bir sestem, günümüz düşünce hayatına hitap eden fikir adamı ve kıymetli hikâyeci Ömer Seyfettin'in yeni yayınlanan Türk Ülküsü adlı eserinden bahsetmek istiyoruz.

Bilge Kültür Sanat yayınları arasında çıkan ve Dr. Arslan Tekin tarafından yayına hazırlanan “Türk Ülküsü” adlı eser, Ömer Seyfettin'in[11 Mart 1884- 6 Mart 1920] düşünce ağırlıklı eserlerinden birisidir. Prof. Dr. Hülya EraydınArgunşah, esere yazdığı sunuş yazısında şu tespiti yapıyor:

“Ömer Seyfettin, Türk edebiyatının önemli yazarlarından, Türkçenin bugünkü biçimini almasını sağlayan Yeni Lisan Hareketinin öncülerinden ve Türk insanının tarihsel değerleriyle, insani hasletleriyle anlatıldığı milli edebiyatın kurucularındandır.... O, sadece bir edebiyat sanatçısı değil aynı zamanda bir düşünce adamı, Gökalp'la birlikte Türk Milliyetçiliği hareketinin öncü isimlerindendir.”

36 yıl süren kısa hayatında birçok önemli konuda düşüncelerini kitaplar hacminde yazan Ömer Seyfettin “modern hikâyenin Samipaşazade Sezai ve Halit Ziya'dan sonraki önemli bir dönüm noktasıdır. Türk hikâyesi onun yazdıklarıyla Cumhuriyet dönemi hikâyesine sağlam bir geçiş yapar. Ömer Seyfettin hikâyeleri Türkçenin bir sanat dili haline gelmesine katkılarından başka, kurgu özellikleri, konuları, ironi ve mizahın kullanılışı ve insani değerlerin vurgulanışı bakımından değerlidir.”

Ömer Seyfettin daha çok hikâyeleri ile tanındığı halde, katıldığı ve güç verdiği milli diriliş felsefesinin önemli isimlerinden birisi

olduğu son yıllarda hakkında yayınlanan nesirleri, şiirleri ve fikir yazılarıyla başlı başına bir ekol olduğu ortaya konulmuştur. Sunuş yazısında Argunşah bu yönünü şöyle anlatmıştır: “Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp ve Ali Canip'le birlikte GENÇ KALEMLER dergisinde başlattıkları ‘Yeni Lisan Hareketi’yle Türk Edebiyatı için önemli bir dönem olan Milli Edebiyatın ve Türk Düşünce tarihi için önemli bir hareket olan Türk milliyetçiliğinin öncüsü olmuşlardır.”

Eseri basıma hazırlayan Dr. Arslan Tekin, Ön Sözüde: “Ömer Seyfettin, 36 yıl yaşamış ve bu kısa ömrüne, Türk tefekkürünü, Türk edebiyatını sığdırmıştır... Sınır boylarında süren askerliği sırasında Osmanlı unsurlarının bağımsızlık hareketlerini görünce Osmanlıcılığı savunmanın manasız olduğu fikrine vardığı görülür.”

“Ömer Seyfettin, 17 Nisan 1909'da Hareket Ordusu ile İstanbul'a geldi. 1911'de ordudan ayrıldı ve Selanik'e yerleşti. 8 Ekim 1912'de Balkan Savaşı'ndan dolayı Sırp ve Yunan cephelerinde savaşmak üzere orduya çağrıldı. Yanya kuşatmasından sonra Yunanlılara esir düştü. 10 ay kadar Atina yakınlarında Naflıyonkasabasındaki esaretinden 15 Kasım 1913'te kurtularak İstanbul'a döndü. 23 Şubat 1914'te ikinci defa askerlikten ayrılıp kendisini yazılarına verdi.”

195 sayfa tutan eser Ömer Seyfettin'in Türk Ülküsü adlı eserini, Genç Kalemler'de, büyük ses getiren Yeni Lisan makalelerini ve diğer fikir yazılarını bir araya getiren; yazarların kanaatlerine de yer veren; bu güzel çalışmayı zevkle okudum. Eser İbretli, öğretici ve geliştirici bir yapıdadır, okumak gerekir.

ÖYKÜ: TEMmuz SICAĞI

Şakir MUSALLİ

Temmuz güneşinin toprağı yarık yarık çatlatan sıcağı bozkırı yeşilden sarıya boyamaya başlayalı epey olmuştu. Gövdelerindeki son hayat emareleri de çekilmeye başlayan ekinler topraktan gelecek sudan umudu kesmiş, bedenlerinde kalan son suları da kundaktaki bebek gibi büyüyen tohumlarının ağızına akıtıyordu. Patates tarlaları yağmurlama sularının gökyüzüne savrulan sularıyla serinliyordu. Su kenarlarına gelen bıldırcınlar bir anda topraktan fırlıyorlar, önce irkilen bakışlar arkasından ahenkli uçuşuna hayranlıkla bakıyordu. Yazın ortalarına doğru sararan ekinler gibi köylüde de paralar suyunu çekmeye başlamıştı. Temmuz güneşinin toprağı yaktığı gibi parasızlık da insanın belini büküyordu. Bu devir ağaların yayan gezdiği zamanlardı. Kış aylarında içilen kaliteli sigaralar yerini daha düşük markalara bırakılı çok olmuştu.

Günün tüm yorgunluğunun ardından iki kardeş tarladan geç vakitte eve dönüyordu. Suların parça parça böldüğü tarla yollarında arabanın ışığı kararan sulara bata çıka gidiyordu. Gece geç saatlerinde sessizliği sarhoş narası gibi yararak ilerleyen bir traktör ya da kamyon sesi pek yadırganan bir şey değildi köy yerinde. Bu senfoniye havlayan köpek sesleri eşlik ederdi. Tarladan dönenler uykusuzluğun ve yorgunluğun sardığı donuk bakışlarla evin önünde vardılar. Kamyon gideceği yere ezbere bilen sadık bir at gibi usulca kapının önünde sustu. Arkasından sönen farlar her şeyi eski haline bıraktı.

İki kardeşten büyük olanı önce indi

arabadan. Elinden arabanın anahtarları yorgun adımlarla merdivenlere yöneldi. Merdiven basamakları acı bir haberi nasıl vereceğinin kararsızlığı ile ayaklarının altında ezildi. Baba uyanmıştı. Kapıyı uykulu gözlerle açtı. Oğlu girdi içeri.

- Arabanın yağ lambası yanıyor, dedi.

Babanın yüzündeki uykular bir anda dağıldı. Yüzünün canlılığı bir anda kül rengine döndü. Arabanın yağ lambasının yanması demek arabanın hurdaya çıkması demekti. Tekerler ve kasa gibi sakatat kısımlarının dışında araba hurdaya verilecek bir demir yığınının başka bir işe yaramazdı. Kapısına icra mektubu gelmiş bir esnafın acısını duydu yüreğinde. Son bir umut sordu:

- Hangi lamba yanıyor, sağdaki mi, soldaki mi?

- Sağdaki, dedi yutkunarak.

- Sağdaki lamba şarj lambası diye derin bir nefes aldı baba. Kabuslu bir rüyadan uyanmış gibi rahatladı.

Küçük kardeş önde uyumak için kendi odalarına doğru yöneldiler. Elbiselerinde kurumuş çamur lekeleri tazeliğini koruyordu.

- Adamı uykusundan ettin, dedi küçük kardeş. Yüzüne müzip bir gülümseme oturmuştu. Gece gece korkuttun.

Sabah erken kalkılması gerekiyordu. Yarın başka bir tarlaya gidilecekti. Bir an önce uyumak gerekiyordu ama uyu uyuyabilirsen.

Öbür tarafta baba uykuları dağılmış bir şekilde kalktı yataktan. Gece vakti yaşadığı adrenalinden sonra bir sigara yaktı. Pencereden dışarı baktı. Dünya derin bir sessizliğe gömülmüştü. Gececekti bu günler. Şu patates bir para etseydi.

Niğde Eski Valisi Refik Arslan Öztürk'ü kaybettik

15 Kasım 2020 Pazar

Gazeteci Saygı Öztürk'ün ağabeyi emekli vali Refik Arslan Öztürk 71 yaşında hayatını kaybetti.

Öztürk'ün cenazesi, İstanbul Üsküdar'daki Şakirin Camii'nde ikinci namazına müteakip kılınacak cenaze namazının ardından Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verilecek.

Türk idarecileri arasında tutumluluğuyla bilinen, bulunduğu illerden Ankara'daki toplantılara otobüsle gelip giden eski vali Refik Arslan Öztürk, bir süredir Göztepe Şehir Hastanesi'nde tedavi görüyordu.

Bilecik, Niğde, Erzincan ve Manisa'da valilik yapan Refik Arslan Öztürk'ün kökeni ArdahanGöleSeriñçayır Köyüne dayanıyor. Ailesi yıllarönce Ardahandan Yozgat'a göç etmiştir.

Rahmetli Öztürk, üniversiteyi bitirip vali olduktan sonra tatile çıktığında devletin aracını kullanmamasıyla tanınır.

İşte Refik Arslan Öztürk'ün o hikayesi;

Evli ve 2 çocuk babasıdır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Lice, Ömerli ve Demirci kaymakam

vekillikleri, Reşadiye, Silopi, Finike ve Söğüt kaymakamlıkları, Sivas vali yardımcılığı ve Bilecik, Niğde, Erzincan, Manisa valilikleri yaptı. 27 Nisan 2008 tarihinde merkez valisi olarak atanmıştır. 1995 yılında Niğde valiliği yaptığı sırada Türk Kültürüne Hizmet Vakfı, 2004 yılında Erzincan valiliği yaptığı sırada Parlamento dergisi, 2006 yılında Manisa valiliği yaptığı sırada da Meclis Dergisi tarafından yılın valisi seçilmiştir.

Yılın valisi olmanın hikayesi ise

meşhurdur:

Yıllar önce, İzmir ile Çeşme arası seyahat eden bir minibüsü, polis kimlik kontrolü için durdurur.

Ayakta seyahat eden bir bey'in kimliğine bakan polisler dona kalır.

İçişleri Bakanlığı tarafından verilen kimlikte, Bilecik Valisi yazmaktadır.

İlk şaşkınlığı atlatan polisler, "Sayın valim sizi biz götürelim" teklifinde bulunsalar da; "Teşekkür ederim. Tatil deyken, devletin aracına binmem" yanıtını alırlar.

İşte Refik Arslan Öztürk böyle bir valiydi.

Görev yaptığı, Bilecik ,Erzincan, Manisa illerinde de sabahları makama yürüyerek gider, Ankara'ya da valiler toplantısına kendi biletini alarak otobüsle giderdi.

Onu kardeşi Saygı Öztürk şöyle anlatıyor:

Hastane odasından ayrılmadan önce ağabeyime bir isteğinin olup olmadığını sordum. Yarı baygın vaziyette, konuşmakta zorlanarak "Daha ne isteyeceğim devletimizden. Devletimiz sağolsun. Hastaneye yatırılmışım, iğnemi, ilacımı, yatağımı, yorganımı devletimiz veriyor. Doktorlarımız, hemşirelerimiz, sağlık görevlilerimiz canla başla çalışıyor. Daha ben ne isteyebilir ki. Herkese sağlıklar dilerim" dedi.

Hasta yatağında, etrafında kablolar, kolunda iğnelerle acılar içindeki ağabeyimi orada bıraktığımda ne diyeceğimi, ne yapacağımı bilemedim. Devletine bu kadar sadakatle bağlı

olmanın zor olduğu bir dönemdeyiz. Bulunduğu ildeki kamu fabrikasının birilerine peşkeş çekilmesini önlediği için görevden alınmasının üzüntüsü tamam ama devlet malını peşkeş çektiği için görevden alındığından da zerre kadar üzülmemiştir. Hep "Valiliğin bir günü de, 10 yılı da bir" diyordu. Bir gün o makamların biteceğini bildiği için hiçbir zaman gücünü koltuktan alıp şaşalı bir yaşam sürmedi, hep kendisi gibi oldu... (15.11.2020/Haberler com. İnternet.)

Sayın Saygı Öztürk,

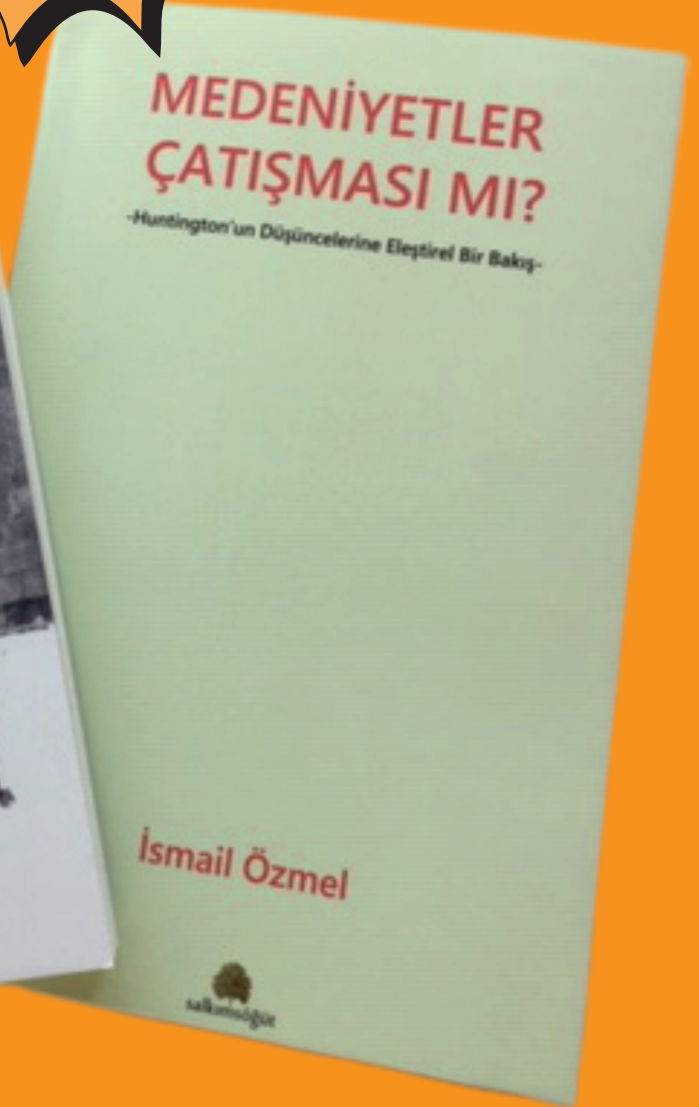
Kıymetli valimiz Refik Arslan Öztürk'e şifalar dilediğim iletimden sonra, bu acı haber, beni derinden üzdü. Sevip saydığımız bir valimizdi, şehrin sahibi, kültür ve sanat dostuydu. Gerçek bir devlet valisi idi. Allah rahmet eylesin mekânı cennet olsun.

Onu bir gün Esenbey Türbesi'nin çevresinde gördüm. Türbenin çevresi temizleniyordu, çalışmaları görmek için oradaydım sanırım. O da çalışanlar gibi aynı ortamda idi. Yanına vardım. Çok zamanlar ziyaret eder şehir meselelerini konuşurduk. Şimdi de böyle bir imkânı değerlendireyim dedim, Esenbey Türbesi bir evin kelerinin içinde, girişten şimdiki ölçülerle üç kat derinde bir türbe idi. Bir tarihi, onu diğer çalışmaları gibi, ortaya çıkardı, türbesiyle korunmasını sağladı.

Her yönü ile iyi insan, devlet imkânlarını yerli yerinde kullanan bir valiydi. Ona Allah'tan rahmet size de başsağlığı ve sabır diliyorum.

İsmail ÖZMEL

**Salkımsöğüt
Yayın Evinden
Çıktı**

90.SAYI 10 TL
AKPINAR : Yeni Çarşı İş Merkezi
B / Blok • NİĞDE